

OMUL LUI DUMNEZEU*

Nu după multă vreme, după ce am petrecut pe ultimul drum pe fostul și vrednicul de piosă amintire episcop al Oradiei, vreme de aproape 22 de ani, Dr. Vasile Coman, și apoi după ce la 23 august, tot în vara aceasta, l-am reînălțat aici pe episcopul erou și martir al Bisericii și al cauzei naționale Dr. Nicolae Popovici, episcop între 1936 și 1950, iată-ne astăzi chemați să intronizăm potrivit rînduiri străvechi pe noul episcop al Oradiei, în persoana P. S. Ioan Mihălțan.

Alegerea Prea Sfinției Sale s-a făcut la București, conform prevederilor Statutului Bisericii Ortodoxe Române, de către Colegiul electoral alcătuit din delegați ai tuturor eparhiilor din țară (două treimi laici și o treime preoți, ca pe vremea Statutului Organic șagunian), din membrii Sfințului Sinod, din decanii Facultăților de Teologie și din directorii de Seminarii Teologice și, bine înțeles, din toți membrii Adunării Eparhiale a Oradiei. Ca unul care, potrivit rînduiri, ca Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului am prezidat procesul de alegere, în vorbirea preliminară pe care am adresat-o electorilor le-am recomandat să aleagă la Oradea „Om pentru Biserica și Țară”, aici la granița de Vest. Am trecut, așadar, pe scurt, și prin istoria acestui ținut, ca și prin îndatoririle pe care acest ținut le cere episcopului Oradiei. Nu le voi mai repeta acum. De altfel despre acestea am mai vorbit și altă dată, chiar în această catedrală.

Am prezentat Colegiului electoral un fel de portret-robot, cu arătarea calităților pe care trebuie să le întrunească cel care urma să fie ales: „Om pentru Biserica și Țară la Oradea”.

Cu majoritatea cerută de Statut, cel care a intrunit toate condițiile, a fost P. S. arhieru vicar al Oradiei, Ioan Mihălțan Crișan și alegerea, prin vot secret, a fost mai mult decît firească, tocmai pentru faptul că, pe lângă calitățile native și cele dobîndite prin școli înalte și prin experiența de slujire preoțască, alesul avea și o suficientă cunoaștere și activitate, chiar în Eparhia Oradiei unde a fost iubit și apreciat ca vicar.

Tradiția cere o instalare oficială și emiterea unei Gramate metropolitane și iată-ne astăzi împlinind-o, și nu ca pe o formalitate, ci ca pe o reală încredințare a unei răspunderi pastorale noi, ca păstor căruia îi va reveni grija unei străbune povătuiri a Eparhiei spre mîntuire, a păstrării credinței străbune și a testamentului înaintașilor, ca și a unei pricupe și atente conduceri gospodărești, aștia a treburi eparhiale centrale, cit și a tuturor proto-

popiatelor, parohiilor și mănăstirilor.

Gramata pe care a cetit-o aici Păr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie din Sibiu, spune aproape totul și poate că eu, care am emis-o n-ar mai trebui să adaog nimic la cele cuprinse în ea. Așa cum am făcut însă îndată după alegere, la București, cred că îmi revine și aici bucuria de a vă felicita, Prea Sfințite, pentru cinstea de a fi fost ales, ca și pentru sarcina care v-a fost încredințată. Cineștea și sarcina se îngemănează, dar cea dintîi e apreciere pentru trecut și investire pentru prezent, iar cea de a doua e încrederea ce vi se acordă pentru viitor. Mai ales aceasta din urmă va fi termometrul după care vi se va aprecia în permanență, pînă la ultima suflare, căldura cu care vă veți împlini misiunea pe care v-o încredințăm astăzi, în numele Colegiului electoral, al Sfințului Sinod și al nostru personal.

Sper că vă mai amintiți că, tot în această catedrală care, de astăzi devine catedrala P. S. Voastre, pînă veți zidi alta nouă, vă spuneam acum cîțiva ani că trebuie să fiți aici la Oradea, ca arhieru vicar, „Omul lui Dumnezeu”, bun ascultător și bun sfătuitor al celui ce avea atunci întreaga răspundere a vieții eparhiale, P. S. episcop Vasile Coman. „Omul lui Dumnezeu” trebuie să rămîneți în continuare, căci statul de a fi așa, e adresat de Sfințul Pavel celui pe care îl rînduise arhieru, lui Timotei, și el rămîne valabil pentru eternitate, pentru toți slujitorii altarelor și ai credincioșilor: „Tu însă, omul lui Dumnezeu, su-
gi de iubirea de arginți, pe care unii poartînd-o s-au rătăcit de la credință și s-au supus singuri la multe necazuri. Fugi de acestea și propovăduiește în dreptate, în cuviosie, în credință, în dragoste, în răbdare și în blîndețe. Luptă-te lupta cea bună a credinței, tine-te de viața veșnică la care și ești chemat și pentru care ai dat bună mărturie înaintea multor martori” (I Tim. VI, 10—12).

Acestea se petreceau în veacul I, și iată că noi le ținem pînă astăzi, căci și Prea Sfinția Voastră ați dat o astfel de mărturie și o veți repeta și astăzi „înaintea multor martori”. Nu mai este chip de sustragere de la ceea ce ați promis și veți promite, pentru că acestea echivalează cu un jurămint în fața lui Dumnezeu și a oamenilor.

Și în a doua epistolă către Timotei Sfințul Pavel repetă sintagma: „Omul lui Dumnezeu să fie desă-

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt pastoral la instalarea noului episcop al Oradiei Dr. Ioan Mihălțan, în catedrala de la Oradea la 25 octombrie 1992.

ÎNGERII

Există o lume văzută și alta nevăzută, — creațiunea văzută și nevăzută (Col. 1, 16), — despre care este vorba în articolul întîi din Crez, în care mărturisim credința în Dumnezeu-Tatăl, „făcătorul cerului și al pămîntului, văzutele lumii și nevăzutele”.

Lumea văzută este tot ce cade sub simțuri, sub observație, sub experiență, sub cercetarea tuturor științelor. Lumea nevăzută este lumea duhurilor, lumea spiritelor, lumea dincolo de moarte și de materie, pe care o formează îngerii, sfinții și sufletele tuturor morților.

Cu lumea nevăzută se ocupă o veche filozofie (metafizica) și o știință care abia acum începe a se infiripa (metapsihica). Dar filozofia adevărată și știința adevărată despre lumea cea nevăzută este religia, — filozofia cea mai adîncă și știința cea mai înaltă, — căci numai ea are cheia cu care deschidem și lumina cu care pătrundem în lumea dincolo de veac, adică revelația. Cu ajutorul acestei lumi dumnezeiești, să cercetăm și să vedem: ce sînt și ce slujbă îndeplinesc în lumea văzută și nevăzută, îngerii.

Îngerii sînt spirite nevăzute, ființe fără de trup, energii fără de moarte, duhuri slujitoare lui Dumnezeu și oamenilor (Ps. 90, 11; 102, 21; 103, 4; Lc. 16, 22; Evr. 1, 14).

Îngerii formează oastea sau armata cerului (Iosua 5, 14; I Reg. 22, 19; II Cron. 18, 18; Neem. 9, 6; Ps. 32, 6; 102, 21; Dan. 8, 9—10; Lc. 2, 13, 14), care ia parte la cele mai însemnate evenimente din istoria creațiunii, a mîntuirii și a vieții noastre. După Sfînta Scriptură, lumea s-a făcut în cîntecele îngerilor (Iov. 38, 7); de aici înainte, îngerii străjuiesc lingă po-

(continuare în pag. a 2-a)

Ilarion V. Felea

Sinodul de la Iași

— 1642 - 1992 —

Împlinirea a 350 de ani de la acest eveniment de importanță majoră nu numai în viața Bisericii românești, ci a întregii Ortodoxii, ne oferă prilejul să prezentăm cîteva date în legătură cu cele discutate în toamna anului 1642 la Iași. În prealabil, se impune această considerație legată de viața Ortodoxiei în secolul al XVII-lea. Acest secol reprezintă pentru noi românii o perioadă de maximă strălucire culturală-teologică, pe cînd celelalte Biserici ortodoxe treceau prin o situație de-a dreptul dramatică, din cauza dominației otomane. Patriarhia ecumenică din Constantinopol, ca și Patriarhiile „apostolice” din Alexandria, Antiohia și Ierusalim, fostele Biserici „naționale” greacă, sîrbă și bulgară împreună cu țările lor erau subjugate de cîteva secole de turcii musulmani, fără posibilități de manifestare spirituală sau culturală. Biserica ortodoxă din Ucraina și Bielorusia se găseau între granițele regatului polon catolic, expusă unei intense acțiuni prozelitiste din partea Bisericii catolice, mai ales după ce o parte a clerului și credincioșilor au acceptat așa numita „unire” de la Brest, din 1596, care a dus la treceri forțate la uniație, răpiri de biserici, lupte între fiii aceluiași neam. Biserica românească din Transilvania era confruntată cu prozelitismul calvin, patronat de principii maghiari din Alba Iulia, care au dus la înlăturarea din scaun și întemnițarea mitropoliților Ilie Iorest și Sava Brancovici.

Doar țările românești extracarpatice, Muntenia și Moldova, aveau o situație de excepție, întrucît ele își păstrază autonomia internă, deși sub suzeranitate otomană. Datorită unor domnitori de prestigiu ca Matei Bazarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Constantin Brîncoveanu și sub îndrumarea unor ierarhi cărturari ca Teofil și Ștefan, Varlaam și Teodosie, mai tirziu Antim Ivireanul, toți în Țara Românească, Varlaam și Dosoftei în Moldova, Simion Ștefan în Transilvania, Biserica românească a prosperat mereu, mai cu seamă sub raport cultural-editorial și artistic.

În aceeași perioadă și-a desfășurat activitatea de țara sa, la Kiev, în cadrul Bisericii ucrainiene, un alt mare cărturar, mitropolitul Petru Movilă. Fiu de domn moldovean, format în centre culturale polone, călugărit de tînr în Lavra Pecerska din Kiev, pe care a condus-o aproape șase ani ca egumen, în 1633 va fi ales „arhieriscop al mitropolit al Kievului, Halicului și a toată Rusia”, păstorînd pînă la moarte (dec. 1646). S-a afirmat ca priceput organizator, ca energetic apărător al Ortodoxiei în fața prozelitismului catolic, dar mai ales ca autor de lucrări teologice, ca îndrumător al activității cultural-editoriale; întemeietorul unui Colegiu umanist la Kiev, din care se va dezvolta renumita Academie dhovnicească de acolo, prima instituție de învățămînt superior la slavii ortodocși.

Între cele aproximativ 50 de cărți pe care le-a tipărit — de slujbă, de zidire sufletească și apărare a Ortodoxiei — cea mai importantă era, fără îndoială, *Mărturisirea ortodoxă*, care îi poartă numele. O asemenea lucrare era necesară atunci mai mult ca oricînd, dată fiind acțiunea prozelitistă calvină și catolico-uniată care se desfășura în diferite țări ortodoxe. Pe de altă parte era necesar ca adevărurile noastre de credință să fie cunoscute nu numai în țările ortodoxe, ci și în cercurile teologice protestante sau catolice. Date fiind aceste cerințe, mitropolitul de neam român de la Kiev a întocmit o *Mărturisire* de credință, redactată în limba latină (*Expositio fidei Ecclesiae Rusiae Minoris*). Materialul era expus sub formă catehetică, adică 261 de întrebări și tot atîtea răspunsuri, împărțit în trei părți mari, după cele trei virtuți teologice. Partea întîia prezenta virtutea credinței, explicînd Simbolul niceo-constantinopolitan, partea a doua prezenta învățătura despre nădejde, cu explicarea rugăciunii Tatăl nostru, iar în ultima parte se trata învățătura despre dragostea față de Dumnezeu și de aproapele. Întreaga *Mărturisire* se baza pe cele două izvoare ale Revelației, Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, cu referiri la Sfinții Părinți și canoanele bisericesti.

În sepie din 1640 mitropolitul a convocat un sinod în catedrala Sfînta Sofia din Kiev, cu delegați ai eparhiilor Lvov, Przemysl, Mstislav și Luțk, ai „frăților” asociații de mireni ortodocși și mănăstirilor ortodoxe din Ucraina și Bielorusia, care să-și dea avizul asupra acestei *Mărturisiri*.

Cei prezenți au cercetat cu toată răbdarea și atenția problema, dar n-au fost de acord cu două răspunsuri, în care se făcea simțită o influență catolică și anume că există un loc curățitor între rai și iad (purgatoriul) și că prefacerea darurilor în Trupul și Sîngele Domnului ar avea loc la rostirea cuvintelor „Lăuți mîncăți” și „Beți dintru acesta toți”. În această situație, mitropolitul Petru a cerut și părerea patriarhului ecumenic din Constantinopol. După consultări avute cu acesta și cu domnitorul Vasile Lupu, s-a ajuns la ideea convocării unui nou Sinod, cu o reprezentare ortodoxă mai largă, care să ia o hotărîre definitivă cu privire la cuprinsul *Mărturisirii* de credință. S-a socotit că locul cel mai potrivit pentru un alt Sinod nu poate fi decît Moldova, țara de origine a autorului, unde domnea pe atunci Vasile Lupu, cunoscut protector al Bisericilor ortodoxe de pretutindeni, țară în care păstora ierarhul de mare prestigiu care era mitropolitul Varlaam.

Așa se face că la 15 septembrie 1642 s-au deschis la Iași, — în

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Eminescu despre Andrei Șaguna, Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român și Mitropolia din Sibiu

Andrei Șaguna are o contribuție de prim ordin în întemeierea Asociațiunii transilvane și în întîiul deceniu din activitatea sa cînd se impune în mișcarea culturală românească. Mitropolitul de la Sibiu este acela care întocmește statutele societății și le supune aprobării forurilor politice și tot el este și primul președinte al Asociațiunii transilvane, ales în sesiunea de constituire din 4—7 noiembrie 1861. Activitatea Astrei este în așa măsură legată de prezența și autoritatea lui Șaguna încît la încetarea sa din viață, în 1873, nu poate ține adunarea generală anuală, intrată în tradiția societății. Andrei Șaguna este și acela care reînființează Mitropolia din Sibiu în 1864 și face din ea o instituție cu prestigiu în mișcarea culturală a vremii.

Biografia lui Eminescu arată că poetul asistă, în popasul său blăjean, la adunarea generală anuală a Asociațiunii transilvane, care își ține lucrările la Alba Iulia în august 1866. Documente nu avem să ilustrem aceste mărturii orale. Adunarea generală de la Alba Iulia este însă prezidată de Andrei Șaguna și, dacă poetul asistă în adevăr la lucrările ei, acum îl cunoaște pe mitropolitul de la Sibiu.

Eminescu vede în Șaguna un om politic cu mare autoritate în viața românilor transilvăneni. „În fapt mitropolitul transilvan — scrie Eminescu în *Curierul de la Iași* în 8 februarie 1877 — [era om] politic de la Căruș și pînă-n tâlpi.” Șaguna se manifesta ca om politic buna cunoaștere a condițiilor în care era pus să acționeze sub stăpînirea austro-ungară.

„Ca toți politicienii de talent — scrie Eminescu în același articol — Șaguna era pesimist, și-a calculat totdeauna cu împrejurările cele mai rele, nu cu cele mai bune.”

Miron Romanul, succesorul lui Șaguna în scaunul mitropolitan de la Sibiu, duce o politică de compromisuri cu guvernul de la Budapesta, care stîrnește vii nemulțumiri în opinia publică românească. Eminescu sancționează sever această politică și invocă autoritatea lui

(continuare în pag. a 2-a)

D. Vatamaniuc

„Zidiți întru Hristos Iisus spre fapte bune”

(Eleseni 2, 10)

La Sf. Liturghie din Duminica 23-a după Rusalii, anul acesta 25 octombrie, la Apostol s-a citit din Epistola către Efeseni (2, 4—10), scrisă din Roma prin anul 63 d.Hr. Subliniind, în acest text, marea dragoste a lui Dumnezeu față de noi oamenii, concretizată și în lucrarea minuitoare a Fiului Său intrupat, Iisus-Domnul nostru, lucrare care este asemănată cu învierea în moartea păcatelor, așadar reasezarea omului în starea în care a fost înainte de căderea protopărinților Adam și Eva, și poate mai mult decît atât, Sf. Apostol Pavel ne arată și aceea că ale lui Dumnezeu făpturi sîntem, „zidiți întru Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu mai înainte le-a gîtit ca să umblăm întru ele” (Ef. 2, 10).

Meditînd puțin asupra acestui verset se cuvine desigur ca mai întîi să ne reamintim cum Biserica noastră învață că trei sînt condițiile principale pentru a ne mîntui: *Credința*, dreptă desigur în Dumnezeu și lucrarea Lui în lume, *harul*, acea tărie sau forță necreată care, prin Duhul Sfînt, ne ajută în eforturile noastre spre asemănarea cu Dumnezeu, și *faptele bune*, această revărsare din dragoste către Dumnezeu, spre semenii noștri și spre ocrotirea întregii creații, sau cum tot Sf. Apostol Pavel ar spune: „Credința lucrătoare prin dragoste” (Gal. 5, 6). Trebuie să subliniem că în această latură avem un cîmp extrem de larg de manifestare, în înțelesul că oricît de mult bine am face, oricîte fapte bune am realiza, niciodată nu putem spune că am făcut destul, că, iată, îmi sînt destule pentru mîntuirea mea cîte am făcut pînă acum. Cu alte cuvinte, scara pe care urcăm spre Dumnezeu în această lume nu se termină niciodată. Este, cream, și aceasta una din laturile luminoase ale Ortodoxiei, care ne cheamă la o permanentă și continuă îmbogățire lăuntrică, îmbogățire în Dumnezeu, la o continuă creștere spirituală.

Din acest motiv, încă din vechime Cel Atotputernic ne-a poruncit „să umblăm întru ele”. În această privință, iată ce sugestiv ne spune prin profetul Ieremia: „Eu te-am sădit viță roditoare” (Ier. 2, 21). Existența noastră în această lume nu este, așadar, un joc al hazardului,

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

„În casa Tatălui meu multe lăcașuri sînt”

Părintelui Academician DUMITRU STĂNILOAE, din a cărui carte de interviuri, am ales citatul (pag. 75)*

Scriptura numai lucruri bune spune.
Lăcașuri multe-s, toate de folos.
Eu unu-l vreau, în el și să adune
Tot ce-i pe placul ei lîs se druse.

Mă rog umil din toată rîvna mea,
S-au scurs de-atunci în mare goană, anii.
Un alt lăcaș, mai nou, aș vrea, tot vrea
Gonind cu bici, ca Tine, toată via.

Cuvînt înalt spre Tine, Doamne-nt-una.
Cu el în gura mea mă culc, mă scol.
Eu vreau lăcaș senin, oprînd lurtina,
De Tine, Doamne, niciodată tort.

Lăcașuri multe. Pot, deci, să aleg,
Tu, mie toldeana, Doamne, pază.
Mai vreau doar unul, fruct să mi-l culeg:
Lăcaș, durerii mele lăsată oază.

Petre Pascu

* 7 dimineți cu părintele Stăniloae
Convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu,
Editura „Anastasia”, 1992.

Turist și pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (I)

„Și Saul pustia Biserica, intrînd prin case și, tirînd pe bărbați și pe femei, îi preda la temniță” (Fapte 8, 3).

Nu multă vreme trecuse de la Răstignirea, Învierea și Înălțarea Mîntuitorului Iisus Hristos. Întăriți cu harul Duhului Sfînt pogorît asupra-le, apostolii luaseră calea spinooasă a propovăduirii Evangheliei. Primele comunități creștine cristalizau în jurul lor și al ucenicilor. Legea nouă, adusă de Hristos nu ca s-o „strice” pe cea veche, ci s-o „împlinească” tocmai în preceptele ei morale vii, intra în cîmp deschis cu seninătatea și inocența Binelui conținut. Dar, întrucît acest Bine nou era altceva decît Binele cunoscut pînă atunci în seminția lui Israel — un Bine secătuit de seva faptei, redus la schema rigidă și goală a dogmei acel Bine înnoit a fost prompt amendat și prigoana s-a deslîșuit cu violență. Și chiar dacă morala propovăduită de învățătura creștină nu „strică” legea morală veche, ideea că Iisus Nazarineanul este Messia cel prorocit a contrariat pînă la revoltă pe cărturarii și fariseii iudei, în concepția căroră Fiul lui Dumnezeu nu putea veni să mîntuiască lumea și mai cu seamă pe poporul ales, născîndu-se într-un staul și nu pogorît miraculos, în slavă și strălucire mare. O simplă stea nu putea călăuzi spre descoperirea unui nou Dumnezeu.

Cît despre minunile săvîrșite de Iisus, promisiunea Învierii Sale — și a tuturor oamenilor, la cea de a doua Venire — și mai ales realitatea acestei Învieri, probată de martori direcți, mărturisită cu tărie de cei indirecti, depășeau cu mult limitele materiale ale minții omenești. Și tocmai aceste limite s-au răsvrîțit, au negat, au pus sub semnul înșelătoriei Învierea și, implicit, dumnezeirea Celui înviat.

Răzvrătirea se naște în spiritele limitate, pentru care „înțelegerea” ca treaptă superioară a rațiunii, nu poate fi urcată. Rămase pe pragul inferior, aceste spirite contestă, blamează și urăsc ceea ce nu pot atînge și înțelege. De la acest stadiu, la gestul concret, la pornirea spre distrugere, nu-i decît un pas.

Și mai întristător este, însă, cazul în care spirite luminate, dăruite cu putere de înțelegere profundă și nuanțată, de analiză subtilă, se lovesc de acel prag material. Atunci, subconștientul acestora trăiește zvircoliri dramatice, chiar pentru ele însele de neex-

plicat. Și tocmai acest neexplicabil provoacă reacții de o virulență neașteptată.

Miracolul care s-a petrecut cu Sfințul Apostol Pavel, de drumul Damascului, este greu de acceptat ca atare de spiritele pragmatice și pozitivistice prin structură sau educație, care, dacă totuși, vor să creadă, recurg la a căuta simbolistica faptului. Fie și așa, dacă, la capătul deducțiilor și speculațiilor inteligente, ele se vor întîlni cu Adevărul cel unic și etern. Fericit este acel om a cărui traiectorie existențială implică, la un moment dat, în traseul ei, un „drum al Damascului”, nu numai ca spațiu, dar mai ales ca durată!

Căci noi, cei de azi, întreaga omenire contemporană, sîntem (chiar dacă inconștient) prigonitori ai lui Hristos, dar nu de pe treapta morală — în felul ei ireproșabilă, integră — a lui Saul din Tars, ci din prăpastia adîncă a necunoașterii și neacceptării nici unei morale, nici unei legi, veche sau nouă. Am fost aruncați — sau ne-am lăsat singuri — să alunecăm — în această prăpastie, de căutarea obstinată a unor răspunsuri raționaliste asupra unui Adevăr devenit demult și definitiv axiomatic. Astfel, treptat, din întrebare în întrebare (cu înfătuș substat negator), am pierdut Calea (pe Hristos) care ne conducea fără deviere spre Adevărul unic și, în consecință, trăim coșmarul necredinței într-o Viață veșnică, tradus prin disperarea ideii morții totale și definitive.

În această prăpastie adîncă nu vom vedea niciodată o „lumină din cer, ca de fulger” și nu vom auzi nici un glas de tunet strigînd: „Saul, Saul, pentru ce mă prigonești?” (Fapte 9, 3—4).

Saul, învîțatul fiu de fariseu, elevul marelui Gamaliel, se ducea să „pedepsească” și să-l silensească „hulească” pe cei proaspăt botezați întru legea creștină. Se ducea la Damas să terorizeze, să supună la chinuri, poate săucidă! Dar e! a fost oprit! Dohorît la pămînt de Lumina necreată, ochii lui n-au mai văzut. N-au mai văzut în afară, dar au văzut ceva ce nu văzuseră niciodată, pe dinlăuntru. Și mai ales, înțeleseseră! Lui Saul, drumul Damascului i-a

(continuare în pag. a 3-a)

Lidia Popița-Stoicescu

Sinodul de la Iași

(Urmare din pag. 1)

trapeza frumoasei ctitorii a lui Vasile Lupu, mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi — lucrările unui nou sinod local. Erau prezenți domnitorul țării, care a deschis lucrările, ca basilice bizantine de altă dată, și reprezentanții celor trei mari ramuri ale Ortodoxiei: greacă, slavă și latină. Astfel, din partea Patriarhiei ecumenice grecești din Constantinopol participau: Porfirie, fost mitropolit al Niceei și Meletie Syrigos (Sirigul), originar din insula Creta, dascăl și predicator al Bisericii din Constantinopol, cu studii la Veneția și Padova, bun cunosător al țărilor românești, pe care le mai vizitase, considerat cel mai de seamă tolog grec al veacului al XVII-lea. Biserica slavo-ucraineană din Kiev era reprezentată de Isaia Kozlovski, Iosif Gorbatki și Ignatie Starușci, egumeni ai unor mănăstiri și profesori la Colegiul movelean din Kiev. Din partea Bisericii Moldovei au luat parte mitropolitul Varlaam cu sufraganii săi de la Roman, Rădăuți și Huși, egumenul Sofronie Pociatki de la mănăstirea Sf. Trei Ierarhi din Iași și rector al Colegiului înființat aici de Vasile Lupu (originar tot din Kiev), probabil și alți egumeni, dar și cărturari mireni, ca Grigore Ureche, Eustatie logofătul și alții.

Lucrările Sinodului au durat 43 de zile, deci până la 27 octombrie 1642. Pe măsura discutării și aprobării Mărturisirii de către cei prezenți, Meletie Sirigul o traducea în limba greacă, încit la încheierea lucrărilor, existau două versiuni ale ei, latină și greacă. Membrii Sinodului au clarificat și cele două probleme nelămurite de Sinodul de la Kiev, arătând că nu există loc curățitor între rai și iad și că preferarea darurilor la Sfânta Liturghie în Trupul și Singele Domnului are loc la rostirea „epiclezei” de către preot, când la strană se cântă „Pe Tine Te lăudăm”. În decembrie 1642 cei doi delegați greci publicau la Iași o scrisoare de mulțumire, în grecește, adresată celui care subvenționează și găzduiește Sinodul, domnitorul Vasile Lupu.

În martie 1643 Mărturisirea mitropolitului Petru a fost aprobată și de membrii Sinodului patriarhal din Constantinopol, prezidat de ecumenic Partenie I; hotărârea respectivă a fost semnată ulterior și de patriarhii Ioanichie al Alexandriei, Macarie al Antiochiei și Paisie al Ierusalimului (toți patru semnatarii veniseră în diferite perioade în țările românești după ajutoare materiale).

În felul acesta, cartea mitropolitului de neam român a devenit „Mărturisirea ortodoxă a Bisericii sobornicești și apostolești a Răsăritului”, o carte a întregii Ortodoxii.

Mărturisirea a fost tipărită în mai multe rânduri. Versiunea latină s-a tipărit în 1643 la Amsterdam (o nouă ediție la Leipzig în 1659). O formă prescurtată s-a tipărit în 1645 la Kiev în două versiuni, polonă și slavo-ucraineană (ultima a fost reeditată la Lvov în 1646). Prima ediție în limba greacă a apărut la Amsterdam în 1667; a doua la Leipzig în 1695, iar a treia la Mănăstirea Snagov în 1699, prin strădania ieromonahului Antim Ivireanul, viitorul mitropolit.

În limba română a apărut pentru prima oară la Buzău, în 1691, în traducerea lui Radu Greceanu, ajutat de fratele său Șerban și de Constantin Cantacuzino Stolnicul. Au urmat alte ediții în secolele XVIII și XIX, la București, Mănăstirea Neamț, Sibiu, încit numărul lor a ajuns la 18. O ultimă traducere românească a apărut la București, în 1981, ea aparținând profesorului Alexandru Elian, cunoscut bizantinolog.

Sinodul de la Iași din 1642 reprezintă deci un moment de seamă în istoria Bisericii noastre. A fost un nou prilej de afirmare a Ortodoxiei românești, așa după cum prestigiu ei a crescut și prin auzul Mărturisirii, mitropolitul Petru Movilă, considerat, pe bună dreptate ca primul mare teolog ortodox din epoca modernă.

„Zidiți întru Hristos Iisus spre fapte bune”

(urmare din pag. 1-a)

al întâmplării oarbe, ci, asemenea unei vieți, unui pom fructifer menit să rodească, și noi oamenii am fost aduși din neființă la ființă pentru a rodi cât mai mult bine, pentru a ne valorifica pozitiv zestrea cu care Creatorul ne-a dotat pe fiecare. Probabil că la textul de mai sus se gândește și Sf. Apostol Pavel când, cu altă ocazie, ne amintește: „Frații mei, ați fost chemați să aduceți roadă lui Dumnezeu” (Rom. 7, 4), iar roada pentru Dumnezeu nu sînt altceva decît faptele bune. De aceea Iosif, fiul patriarhului Iacob, Iosif cel cuminț, și bun, și înțelept, și drept, și cinstit, și iertător este numit de Sf. Scriptură „ramură de pom roditor, ramură de pom roditor lingă izvor” (Fac. 49, 22), unde, avînd urezeală, pomul rodește mai îmbelșugat.

În urmă cu aproximativ 2700 și ceva de ani, profetul Osea primea și el poruncă de la Dumnezeu să spună contemporanilor săi și nouă tuturor, printr-o exprimare tot așa de plastică: „Semănați-vă fapte bune” (Osea 10, 12), așadar, spargeți țelina egoismului, a răutății, a îngustimii de minte, a lăcomiei, a avariției, pregătiți patul germinativ și aruncați acolo cît mai multe și sănătoase semințe ale dăruirii de sine, ale ajutorării celor în nevoie, ale căutării bolnavilor, bătrînilor, orfanilor, handicapaților, ale sfatului înțelept, ale ridicării unor așezăminte de interes obșteșc și alte asemenea acestora. Interpretînd cuvintele de mai sus ale profetului Osea, Sf. Vasile cel Mare zice: „Omule, fii asemenea pămîntului care aduce roade și nu te dovede mai rău decît pămîntul cel fără de suflet. Acesta hrănește și crește roadele fără să le păstreze pentru sine, ci pentru a le pune la îndemîna ta”. Să-l ascultăm pe dreptul Iov cum înțelege el să semene fapte bune: „Din țărîțele mele am crescut pe orfan ca un tată, și de la naștere am călăuzit pe văduvă. Datu-m-am oare în lături cînd săracul dorea ceva și lăsat-am să se stingă de plînsu ochii văduvelor? Dacă vedeam un nenorocit fără haină și vreun sărac care n-avea cămașă pe el, nu mă binecuvîntau coapsele lui și nu-l încălzeam lîna mieilor mei? Mi-am pus eu încrederea în aur sau am zis aurului lămurit: tu ești biruința mea? M-am bucurat eu de nenorocirea dușmanului meu? Străinul nu petrecea noaptea niciodată afară; porțile mele le deschideam călătorului” (Iov 31, 16—32).

Dacă în Vechiul Testament avem atîtea și edificatoare îndemnuri spre lucrarea faptelor bune, cu atît mai mult desigur acest lucru îl găsim în Noul Testament, unde porunca dragostei de Dumnezeu și de om predomină și deci a obligativității faptelor bune, care constituie, precum am reținut, condiție fără de care nu este posibilă mîntuirea noastră vremelnică și veșnică. „Voi prietenii mei sînteți — ne spune Mîntuitorul Iisus Hristos — de veți face toate cîte v-am poruncit vouă” (Ioan 15, 14). Să ne amintim de asemenea de ceea ce ne spun Sf. Părinții ai Bisericii, ori de celebrul text al Sf. Iacob: „Prezum trupul lărd de duh este mort, așa și credința fără de fapte este moartă” (Iacob 2, 26), sau de ceea ce spune Sf. Ioan Gură de Aur: „Credința nu va avea nici un folos de credința lui și de darul cîștigat prin boz, dacă nu are fapte bune și este supus patimilor”.

Odată cu semințele Evangheliei, astfel de învățături și îndemnuri au pătruns profund în structura sufletescă a poporului nostru, mlădiindu-i și domesticindu-i ființa, înclinată de altfel spre cele înalte, generînd larghetea sa sufletescă, generozitatea și toleranța sa, creațiile sale artistice, pătrunse toate de o mare noblețe, cu un cuvînt cunoscut „omenie românească”.

Este știut că dacă cineva nimerește la un român, cînd acesta stă la masă, nu încetează să-l invite și nu se liniștește pînă ce nu-l vede pe oaspete alături de el la bucatele pe care le are, multe sau puține, cum ar fi ele. Dimitrie Cantemir spune în una din scrierile sale că moldoveanul de pildă nu se așează la masă pînă cînd nu iese în poartă și privește în sus și-n jos să vadă dacă nu vede vreun călător să-l poartească și să mîncească împreună cu el.

Firea deschisă, ospitalieră a românului se vede și în stilul sau modul de a-și construi casele, ca foisoarele și pridvoarele lor, sau în a-și săpa fîntînile la stradă, ca să beneficieze de ele toți călătorii.

Pînă de curînd, nu exista ca cineva să treacă pe la stînele din munții noștri și să nu se pună imediat de mămăligă și călătorul să fie astfel ospătat. Ba mai mult, era, și poate mai este pe undeva, creștinul obicei ca toamna, la plecarea oilor la cîmp, să se lase în stîna lemne uscate, annar, cremene, iască, ceva mălai și ceva brînză, pentru eventualii călători sau răzăciți prin munți, care să-și poată face un pic de foc și să-și întărească inima cu ceva de-ale gurii. O, minunată omenie românească! Poate și din acest motiv ne-a ținut Dumnezeu de nu ne-au înghițit valurile istoriei, care s-au ridicat amenințătoare de atîtea ori asupra noastră. Impresionat de larghetea sufletului românului, un poet spaniol, participant la Festivalul internațional de poezie care s-a ținut la Sibiu în toamna acestui an, a exclamat: „Țara aceasta are tot ceea ce este necesar pentru a fi iubită”. A iubit-o și

ÎNGERII

(urmare din pag. 1-a)

mul vieții în grădina raiului (Fac. 3, 24), fac voia, vestesc profețiile și împlinesc judecățile lui Dumnezeu (Ies. 23, 20—23; Dan. 9, 21—27; 10, 12—14; Lc. 1, 19; Fapte 1, 9—11; Apoc. 1, 1; 16, 1; 22, 6.16); îngerii vestesc pieirea cetăților nelegiuite Sodoma și Gomora (Fac. 19, 12—13) și prin ei se dă Legea Vechiului Testament (Fapte 7, 38.53; Gal. 3.19); îngerii vestesc nașterea Sf. Ioan Botezătorul (Lc. 7, 11—19) și a Mîntuitorului (Mt. 1, 20—21; Lc. 1, 26—38), îngerii slujesc Domnului în pustie (Mt. 4, 11; In. 1, 51) și în grădina la rugăciune (Lc. 22, 43), sînt de față la înviere (Mt. 28, 5.7; Lc. 24, 23) și la înălțare (Fapte 1, 9—11); îngerii sînt cu apostolii în călătorii misionare și în temnițe (Fapte 5, 19; 12, 7—11); îngerii, în frunte cu voevodul Mihail, luptă cu oștile diavolilor și le înving, păzesc oamenii, orașele, neamurile: „cel Preainlat a rînduit hotarele popoarelor după numărul îngerilor” (Dionisie Areopagitul), ocrotesc și conduc Bisericile (Apoc. 2—3), se bucură de pocăința păcătoșilor (Lc. 15, 7.10), fac scară între cer și pămînt (Fac. 28, 12) și însotesc sufletele prin vămile văduhului în drumul spre cer (Lc. 16, 22; Efes. 2, 2; 6, 11—12); îngerii vor însoți la a doua venire pe Iisus Hristos Judecătorul (Mt. 24, 31; II Tes. 1, 7) și în ziua judecății din urmă vor aduna și despărți pe cei drepti de păcătoși (Mt. 13, 40—42). Îngerii văd pururea fața lui Dumnezeu (Mt. 18, 10), cîntă în jurul tronului și se închină lui Dumnezeu (Is. 6, 1—3).

După însușirile lor, îngerii sînt puternici în virtute (Ps. 102, 20), înțelepți (II Sam. 14, 20), sfinți (Mt. 25, 31), nenumărați (Iov. 25, 3) și nemuritori (Lc. 20, 36).

După Sf. Dionisie Areopagitul, îngerii sînt organizați ierarhic, în nouă trepte împărțite în cîte trei cete: Tronurile, heruvimii și serafimii; puterile, domniile și stăpînițiile. Îngerii, arhanghelii și începătorii.

Sînt și sprite rele, diavolii care au păcătuit (II Petru 2, 4).

Îngerii buni fac voia lui Dumnezeu; cei răi îndeamnă și ispitesc oamenii la răzvrătire împotriva lui Dumnezeu și la toate relele.

La Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, noi creștinii sărbătorim ziua îngerilor buni.

Cu acest prilej, Biserica ne îndeamnă să cinstim îngerii, să-i chemăm în ajutor și să le ascultăm șaptele.

Eminescu despre Andrei Șaguna, Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român și Mitropolia din Sibiu

(urmare din pag. 1-a)

Șaguna în contextul vieții politice din vremea sa. „Nu se poate pretinde ca orice mitropolit — scrie Eminescu în *Timbul* în 12 martie 1883 — să fie ca Șaguna, care punea ordinile ministeriale ungurești ad acta, fără a le-învednici măcar de-un răspuns care, cînd dreptatea era în partea poporului său, o susținea în contra a oricui”.

Șaguna este elogiat de Eminescu pentru activitatea stăruitoare dusă în vederea înființării Mitropoliei din Sibiu. „În sfîrșit Șaguna — scrie

Dumnezeu și nădăjduim, de ne vom veni cu toții „în fire”, s-o iubescă și de acum înainte.

Lucrarea faptelor bune a fost propovăduită cu putere de Biserica noastră și în perioada regimului ateu și, cu toată propaganda păgînă care s-a difuzat pe atîtea căi, credem potrivit să arătăm că spiritul de jertfă, generozitatea, ajutorarea altora s-a manifestat destul de evident în sînul poporului nostru, care n-a putut fi ateizat, așa cum s-a intenționat, deși unele împietririi de inimă se mai resimt pe ici pe colo.

Așa, de pildă, întrajutorarea a funcționat destul de bine în multe parohii de-ale noastre, deși oficial erau interzise astfel de acțiuni, mai ales cînd era vorba de Biserica Ortodoxă Română. Cunoaștem destule cazuri cînd dacă într-o parohie ardea o casă, la îndemnul preotului sărea în ajutor întreaga obște. Sau cînd altă nenorocire se întîmpla.

Puterea de jertfire a credincioșilor noștri, capacitatea lor de a face bine, de a da din al lor celor avizați la ajutor, dar și în scopuri mai înalte, obștești, s-a dovedit apoi în contribuțiile lor pentru a-și întreprinde bisericile și mai ales pentru a le împodobi cu pictură. După datele pe care le avem, se pare că niciodată nu s-au pictat atîtea biserică și nu s-au executat atîtea restaurări de picturi ca în ultimele decenii, lucrări pentru care s-au cheltuit sume foarte mari și care au fost suportate în întregime de preoții și credincioșii noștri, multi rîndindu-și de la gură, cum zice românul, pentru a ajuta acolo unde era nevoie. Ba mai mult, nu găsim cuvinte pentru a sublinia îndrăzneala, izvorită desigur din conștiința a ceea ce Biserica înseamnă în lume, ca și spiritul de jertfă al unor preoți și credincioși, care, înfruntînd interdicțiile, au ridicat biserică noi, în condiții negrăit de grele. Ne gândim de pildă la Lădăuți — pr. M. Apafi, Podul Olt — pr. S. Solovăstru (ambele prot. Sf. Gheorghe), Cîsnădie — pr. Gh. Gaspar, Sibiu — Trei Stejari — preoti N. Todor și S. Fillimon; Vurpăr — pr. E. Marin ș.a., ca să ne referim numai la Arhiepiscopia Sibiului. Biserica din Ojduța (prot. Sf. Gheorghe) a fost ridicată în aceleași condiții prin jertfa unei singure familii (Neagu), astfel de fapte de jertfelnicie continuîndu-se și astăzi, cînd, cu toate lipsurile în care ne zbatem, se ridică un mare număr de biserică noi, cei angajați în asemenea lucrări și atlede de interes general: școli, așezăminte de binefacere, azile pentru bătrîni, cămine pentru copii ai nimănuși etc., meritînd nu numai sprîjinul, ci și toată cinstirea noastră, căci, precum vedem, nevoia de fapte bune este evidentă și astăzi, cînd atîtea suferințe umane așteaptă să fie ușurate, atîtea fapte bune așteaptă să fie împlinite.

Zidiți, așadar, întru Hristos Iisus, cum ne spune Apostolul din Dumnică amintită, spre bucuria noastră vremelnică și veșnică, pe cit ne stă în putință să ne „semănăm” și noi cît mai multe fapte bune, rînduite de Dumnezeu „să umblăm întru ele”.

Omul lui Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

virșit și pregătît pentru tot lucrul bun” (II Tim. III, 17). Eu ca interpreta această „pregătire pentru tot lucrul cel bun”, ca pe o poruncă de a face din toți păstorii „oameni ai lui Dumnezeu”. Prin aceasta Sfințul Pavel a voit desigur să concentreze în cit mai puține cuvinte, cit mai multe, ba chiar toate îndatoririle episcopului. Pentru că dacă ai reușit să fii tu, și ai reușit să-ți faci și pe cei ce ți-au fost dați în pază „oameni ai lui Dumnezeu”, aceasta spune totul, cuprinde toate virtuțile și tot raportul duhovnicesc între om și om, și om și Dumnezeu.

Am putea folosi toată Scriptura ca să alcătuim, cu toate amănuntele, chipul „omului lui Dumnezeu”, căci pentru aceasta i-a pregătît Dumnezeu pe oameni și în Vechiul Testament și, mai ales, prin Mîntuitorul Hristos, în Noul Testament.

Dar Prea Sfinția Voastră ați avut timp destul să-i descifrați pînă acum trăsăturile și veți mai avea și de acum încolo. Căci apelul la Sfînta Scriptură nu trebuie să înceteze niciodată. „Cercetați scripturile”, îndeamnă Mîntuitorul (Ioan V, 39). Și Sfințul Pavel de asemenea: „Toată Scriptura este de la Dumnezeu insulată și de folos pentru a învăța, pentru a mustra, pentru a îndrepta, pentru a povățui la dreptate” (II Tim. 3, 16) și în altă parte îi scrie lui Timotei: „îndeletnicește-te cu ciuitul” (I Tim. IV, 13).

Iată cum, încetul cu încetul, m-am intrudus către niște sfaturi pe care mă simt dator să vi le împărtășesc, Prea Sfinție Ioan. Și nu întîmplător am început chiar cu îndemnul de a vă adresa mereu la sursă, la Sfînta Scriptură, pentru a căpăta îndemnuri și soluții la multe probleme care vă vor solicita de acum încolo. Căci una e să fii vicar — am fost și eu zece ani — și alta e să fii tu cel ce ții toată răspunderea asupra ta. E adevărat, te mai sfătuiești, ai consilieri, dar la urmă răspunde ierarhul, pentru că el pecetluiește decizia.

Nu avem acum timpul necesar să intrăm în multe detalii, dar v-am indicat sursa lor. Acum m-aș opti totuși la două-trei lucruri pe care le-aș lua tot din epistolele pastorale ale Sfințului Pavel, fiindcă sînt scrise cu scop anume și acest scop rămîne mereu actual.

Să fii tu cu mare atenție la păstrarea dreptei credințe. Poate că nicăieri în Noul Testament această grijă nu e mai prezentă ca în epistolele pastorale. Ar fi prea multe să le cităm pe toate, dar cîteva trebuie amintite.

Să-i sfătuiești pe toți „să nu învețe altmîntrelea” (I Tim. I, 3), să nu se lanseze în exegeze după capul lor, care duce la rățacire, și chiar la căderea din credință. Imeneu și Alexandru au fost „dați satanei” (I Tim. I, 19—20). „Dacă cineva învață altmîntrelea (decît Biserica, desigur) și nu urmează cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și învățătura cea cuvioasă, acela e un trufaș care nu știe nimic, dar e molsipit de patima de a grăi mult și a da război de vorbe, din care se naște pisma, pricirile, hulele, bănuiele, viclenia, certurile de-a-ntre oameni cu mintea stricată și străini de adevăr, care socot că cuvioșia ar servi la cîștig. De unii ca aceștia depărtează-te” (I Tim. VI, 3—5; vezi și VI, 20—21, și II Tim. III 23; II Tim. IV, 1—5; Tit I, 10—11; Tit II, 9—11).

Nu vi se pare că prin toate acestea parcă i-ar descrie și pe unii care umblă și astăzi printre noi? Despre aceștia Sfințul Pavel spune că „au numai chipul cucerniciei, iar puterea ei o tăgăduiesc” (II Tim. III, 5). Tăgăduiesc puterea crucii, pentru ei „propovăduirea crucii fiind nebunie”, dar ei, spune Sf. Pavel, „sînt pe calea pierzării” (I Cor. I, 18). Și iată un avertisment pentru cei care se cred cu tot dinadinsul pe calea cea bună în afara Bisericii, pentru că pomesc mereu de „Domnul Iisus”, și au evlavie și se luptă să fie buni, dar îi disprețuiesc pe ceilalți care nu sînt ca ei; Sfințul Pavel spune: „Și chiar de se luptă cineva, nu se încununază, dacă nu se luptă după lege” (II Tim., II, 5) E cumplit să te lupți și să constăți la un moment dat că

te-ai luptat degeaba, că n-ai respectat rînduilele lăuate de Mîntuitorul Bisericii.

Așadar, iată cuvinte despre apărarea dreptei credințe.

Al doilea lucru pe care vi l-aș recomanda, Prea Sfinție, ar fi acela asupra modului de apărare a credinței. Voi cita tot din epistola a II-a către Timotei:

„Propovăduiește cuvîntul, stăruiește asupra lui în toate împrejurările prielnice și neprielnice, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare și învățătura”. Și iată o proorocie care pare a se împlini:

„Căci va fi o vreme cînd oamenii nu vor primi învățătura cea sănătoasă, și-și vor alege învățatori după poftele lor, care să le gîdile auzul și-și vor întoarce urechile de la adevăr și se vor lua după basme” (II Tim. IV, 2—4).

Așadar: propovăduire cu îndelungă răbdare.

Al treilea lucru pe care l-aș reține, în legătură tot cu modul de propovăduire, pentru că în fond în aceasta se rezumă toată misiunea noastră, în afară de cea de administratori ai Tainelor, ar fi acela al propovăduirii prin exemplul personal. Nu voi relua un pasagi lung, ci doar atît, pentru că știu că va fi de ajuns: „În toate atată-te pe tine însuși pildă de fapte bune... vorbire așezată și fără cusur, pentru ca potrivnicul să fie rușinat și să nu aibă de grăit nimic rău de noi” (Tit II, 7—8). Probabil vă amintiți de întîmplarea din Pateric: un grup de monahi veneau din vreme în vreme să-i ceară cuvinte de folos lui Avva Antonie din pustie. Unul însă nu întreba nimic niciodată. Și Avva Antonie, intrigat, l-a întrebă el: tu de ce nu întrebi nimic? — Și monahul i-a răspuns: „Destul îmi este să te văd, Părinte!”

Așa propovăduire prin exemplul vieții personale, mai zic și eu!

Și acum, în încheiere, cîteva recomandări frățești, la care mă îndatorează calitatea mea de mitropolit, pentru că altfel știu că vă voi spune lucruri cunoscute.

Să fii un vrednic și mare urmaș al vrednicilor și marilor înaintași de pe scaunul Oradiei.

Să aveți ușa și sufletul deschis oricui, și hîrtilor lor. Fiecare hîrtie e un om, o problemă, o durere, cum spuneam și la alegere. Deci trebuie tratată cu grijă, atenție și la timp. Fiecare om e un caz aparte: problema lui e cea mai importantă. Așa trebuie înțeleasă și rezolvată. Frica de sărăcie și nu micșoreze milostenia. Regulamentele să nu nedreptățească situațiile speciale. Căutate bine, ușile de ieșire din „imposibilități” pot exista. Nu ocoliți sfaturile și să nu vă temeți să vă contraziceți cînd constatați că ați luat o hotărîre greșită. Numai cei cu idei fixe rămîn la consecvențe vinovate. Cultivați prietenia cu toată lumea, cu frații de alte credințe și de bună credință, de alte naționalități și de bune intenții. Și fiiți Prea Sfinția Voastră înșivă, întotdeauna de bună intenție și cu iubire de frate. Trebuie să refacem ecumenismul care pare a pierde teren, pentru că își pierde telul inițial: refacerea unității.

Aveți grijă de școlile teologice, de predarea învățămîntului religios-moral în școli și ajutați preoții-meă să ducă o viață demnă și conformă cu misiunea preoțească.

Fiți al zilelor noastre care cer prezența Bisericii în educație, în apărarea drepturilor omului, copiilor, femeilor, în asistarea săracilor, părăsiților, handicapaților. Căutați forme noi de pastorație și bune relații cu lumea, fără a deveni noi lumenți, ci revărsăți asupra lumii binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Această binecuvîntare să fie azi și de azi înainte și asupra Prea Sfinției Voastre.

Vă felicit din inimă pentru marea răspundere pe care Colegiul național electoral bisericesc v-a încredințat-o prin alegerea de la 24 septembrie 1992 și mă bucur să fiu astăzi cel care vă instalează la Oradea, în scaunul de episcop, cu speranța că veți fi omul Bisericii și al Țării aici, la granița de Vest, într-o cit mai lungă și rodnică tinerțe și activitate pastorală.

Dumnezeu să vă ajute.

Eminescu în *Timbul* în 4 octombrie 1881 — la 1864 izbucni a înființa mitropolia răsăriteană, care curînd își înființă două episcopii, la Arad și la Caransebeș.”

Intellectualii bucovineni întreprind demersuri ca Episcopia Bucovinei să fie subordonată Mitropoliei din Sibiu. Ei îi adresează lui Andrei Șaguna o scrisoare de felicitare în ianuarie 1865, îndată după numirea sa în scaunul mitropolitan din Sibiu. „Bucuria noastră ar fi deplină — scriu ei —, fără durere de inimă, dacă am fi văzut figurînd în actual numirii excelenței tale de mitropolit și biserica noastră din Bucovina.” Deși decretul imperial nu vorbește de biserica din Bucovina, intelectualii bucovineni îl privesc pe Șaguna și ca mitropolit al lor. „Să trăiești — incheie ei scrisoarea — prea sfînte mitropolite și al Bucovinei!”

Șaguna este întemeietorul *Telegrafului român* în 1853, cea mai veche publicație românească cu o activitate neîntreruptă pînă în zilele noastre. Eminescu insistă asupra faptului că ziarul urma, și după două decenii de activitate, orientarea politică a întemeietorului său. „O foale din Transilvania — scrie Eminescu în *Curierul de Iași* în noiembrie 1876 —, organ oficial al P.S.S. Mitropolitului din Sibiu, cea mai moderată de peste Carpați, [promova] cu stăruință politică neuitatului Șaguna.”

După ce face aceste aprecieri privind orientarea politică a *Telegrafului român*, Eminescu reproduce în *Curierul de Iași* studiul *Generalul Tîrb despre cestiunea orientală*, publicat în foaia sibiană în octombrie-noiembrie 1876. Se insistă aici asupra prevederii din legislația ungară „a lehetőségig” (după putință), care lasă libertatea administrației maghiare pentru cele mai nesăbuite nedreptăți.

Eminescu urmărește viața politică și mișcările culturale din Transilvania și ia ca punct de plecare în considerațiile sale materiale publicate în foaia sibiană. Poetul nu ezită să reproducă în *Curierul de Iași* studiul lui Eugen Brote, *O privire asupra activității Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român de la înființarea sa pînă la a XIV-a adunare generală*, publicat în *Foiașoara Telegrafului român* în iunie-septembrie 1876. Eminescu însotește studiul la reproducerea sa în *Curierul de Iași* cu o prezentare introductivă, în care elogiază activitatea „șaguniștilor” de la Sibiu. „Acest articol însemnat prin pregnanța judecății — scrie Eminescu în *Curierul de Iași* în 26 septembrie 1876 — și prin o curățenie de limbă abia obișnuită în jurnalistica română e scris de d-nul Eugen Brote și publicat în foiașoara «Telegrafului român». Din el se va vedea că deceniile din urmă ale culturii române au în toate părțile Daciei un caracter unitar.”

Merită să rețină atenția și faptul că Eminescu urmărește, paralel cu activitatea Asociațiunii transilvane și lucrările sinoadelor și congreselor Bisericii românilor transilvăneni. La congresul bisericesc de la Sibiu din octombrie 1881, Partenie Cosma propunea să se întreprindă acțiuni coordonate între cele trei mitropolii: București, Sibiu și Cernăuți pentru retipărirea vechilor texte bisericesti. Poetul invocă importanța traducerii *Bibliei* de către Luther în formarea limbii germane literare și insistă asupra situației asemănătoare și în țara noastră.

Mai notăm, în sfîrșit, avertismentul pe care îl dă Eminescu oamenilor politici din vremea sa. „Să nu vie timpul — scrie Eminescu în *Timbul* în 28 aprilie 1881 — în care o reînnoțire la stări de lucruri mai sănătoase să fie cu neputință și-n care să fim siliți a repeta cuvintele bătrînului Șaguna: „*Flere possem sed juvare non*”.

Acest avertisment n-a fost niciodată mai actual ca în zilele noastre, cînd întîrzie mult așteptatele „stări de lucruri mai sănatoase”.

Cateheză despre obiectele întrebuițate la slujbele bisericesti

I. Pregătirea apercipitivă

În multe din activitățile pe care le desfășoară omul în viață se ajută de diferite obiecte, care îi fac munca mai ușoară și mai plăcută. Unele sînt mai mici, altele sînt mai mari; unele sînt mai simple, altele sînt mai sofisticate, în funcție de activitatea pe care o îndeplinește.

Tot așa și săvîrșitorul slujbelor bisericesti se folosește, în funcție de serviciul pe care îl săvîrșește, de anumite obiecte de cult.

II. Anunțarea temei

Vom vedea în cele ce urmează care sînt obiectele de cult și ce semnificație au ele cu prilejul diferitelor slujbe.

III. Tratatul

La început obiectele de cult aveau un scop practic, util, iar apoi au primit diferite semnificații potrivit slujbei la care sînt întrebuițate.

1. Sfințul Disc este un vas de metal sub forma unei farfurii. Poate fi cu picior, sau fără picior. El ne amintește de blidul (farfuria) pe care era pusă mîncarea de la Cina cea de Taină. Pe el se pune Sfințul Agneț și miridele pentru Sfînta Liturghie, precum și Sfințul Agneț de la Liturghia Darurilor înainte sfințite. Discul are o dublă semnificație. Cînd se află la proscomidia simbolizează ieslea în care s-a născut Mîntuitorul, iar după Vohodul mare, cînd este pus pe Sfînta Masă simbolizează locul unde a fost pus Mîntuitorul după pogorîrea de pe cruce.

2. Sfințul Potir este paharul sfințit în care se pre-gătește vinul ce urmează să fie sfințit și transfor-mat în singele Domnului. În acest sens a fost folosit pentru prima dată la Cina cea de Taină. Are ca suport un picior, legat de cupa printr-un nod mijlociu. Se crede că primele potire (folosite chiar de Sfinții Apostoli) erau din lemn. Se confecționau și din pămînt (argilă sau ceramică), corn de fildeș, pietre prețioase, sticlă. S-a generalizat, pentru a li se crea mai multă durabilitate, folosirea metalelor în confecționarea potirelor. La început arama, cositorul și bronzul. Dar intrucît acestea se oxidau, au fost înlocuite cu metale prețioase: aur și argint. S-a dezvoltat o adevărată artă creștină privind împodobirea potirelor cu pietre prețioase, ca și cu decori-funcționice, și cu diferite inscripții legate de iconia liturgică a potirului, cum ar fi de pildă: „Beți dintru acesta toți...”.

3. Steaua, sau steluța este obiectul de cult format din două arcuri unite la mijloc printr-un cui, avînd deasupra o mică cruce, care îi permite să se închidă și să se deschidă. Ea se așează pe Sfințul Disc după scoaterea Agnețului și a miridelor la proscomidia, simbolizînd steaua care a condus pe magi, iar după Vohodul mare, simbolizează pecetea pusă pe mor-mintul Domnului.

4. Copia este asemenea unei sulțe, sau lance, avînd tăișul sub formă de triunghi, iar minerul are la capăt o cruce. Se folosește la proscomidia pen-tru scoaterea Agnețului și a miridelor, simbolizînd sulța cu care a fost împuns Dimnul pe cruce.

5. Lingurița este o simplă linguriță, care poate avea la capătul minerului o cruciuliță. Este folosită la împărțirea credincioșilor, și închipuie pe Maica Domnului care a purtat în pîntecele ei pîinea cea cerească (pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu).

6. Chivotul (este numit și Tabernacol) este o copie miniaturală a bisericii respective. Stă pe Sfînta Masă și în el se păstrează Sfînta Împărțășanie pentru cei bolnavi, ca și Sfințul Agneț de la Liturghia Darurilor înainte sfințite. El ne amintește de vasul cu mană care se păstra în chivotul Legii din templul Vechiului Testament.

7. Cădelnița (cătuia, tîmlierul, tîmlietoearea) este formată dintr-un recipient de metal legat cu lîntișoare care se unesc sus într-un minier cu două bel-ciuge pentru a putea fi ținut în timpul cădării. Cădelnița simbolizează umanitatea Mîntuitorului (sau pîntecele Feciorelnic al Maicii Domnului). Focul simbolizează divinitatea Mîntuitorului, iar fumul de tămîie simbolizează mireasma Duhului Sfînt.

8. Ripida este o apătoare în formă de evantai rotund cu minier făcută din metal. Cu ea diaconii apără Sfintele Daruri să nu cadă ceva în ele. Ea amintește de cei doi Heruvimi de aur care străjuiau chivotul Legii din Sfînta Sfințitor, sau pe Serafimi cei cu șase aripi din viziunea profetului Isaia...

9. Sticluța cu Sfințul Mir. Uneori este o cutie cu două despărțiri. În una se păstrează Sfințul Mir, iar în cealaltă untdelemnul sfințit, necesare la Bo-teze. Se păstrează în chivot.

10. Litierul, este asemenea unei tăvi cu patru cupe în care se pun plîinile, untdelemnul, grîul și vinul de la slujba Litiei.

11. Vasul pentru „căldură”, asemenea unui ibric din metal unde se pune apă caldă binecuvîntată, ce urmează a fi turnată în potir înainte de împărțășanie.

12. Tava pentru anafora (anafoniță) pe care se pune plînea binecuvîntată (anafora) ce se împarte credincioșilor după Sfînta Liturghie.

13. Panahiarele sînt obiecte din metal prețios, folosite pentru păstrarea și ridicarea Panahiei, adică a particulelor de pîine sfințită închinată Prea Sfîntei Născătoare de Dumnezeu, folosită în mînăstiri la serviciile pentru pomenirea morților.

14. Miruitorul (Pomăzuitorul) este un obiect din metal, de cîțiva centimetri lungime, terminat la capăt cu o cruce și folosit la miruirea credincioșilor sau la ungerile din slujba Botezului.

15. Cununiile sînt obiecte din metal sub formă de cunună, cu care se încununază capetele mirilor la slujba nunții.

16. Aghiazmatarul este un vas special din metal în care se păstrează apa sfințită de la Bobotează.

17. Căldărușa pentru aghiazmă este o căldare mică cu minier, în care se pune apă sfințită cu care

preotul stropește la Bobotează casele credincioșilor.

18. Colimvitra (Cristelnița, Baptistierul) reprezintă vasul cu apă sfințită în care sînt botezați copiii. El simbolizează riul Iordanului în care s-a botezat Mîntuitorul.

19. Sfințul Antimis, este o bucată de pînză cu la-turile de 50/60 cm., păstrînd moaște ale sfinților și evînd imprimată scena pregătirii pentru înmormîntare a trupului Domnului. Numele lui se traduce cu „înlocuitor al mesei” (adică a jertfelnicului sau altarului) pe care se aducea jertfa nesîngeruoasă, el con-stituind o masă portabilă, sau altar mobil din timpul persecuțiilor, de aceea fără el nu se poate oficia Sfînta Liturghie. Antimisul este învelit cu o bucată de pînză sau de stofă numită „iliton”, care în timpul persecuțiilor se așternea peste altare sau se înveleau Sfintele Daruri, cînd trebuiau transfortate. Pe antimis se află și buretele, care se folosește în strîngerea fărîmăturilor rămase pe antimis după împărțășanie.

20. Acoperămintele (Procoțete) sînt vâluri mici asemenea veșmintelor procoțeti cu care se acopere Discul și Potirul, precum și un al treilea mai mare, numit „Aer”, cu care se acopere ambele vase sfințite. Acoperămintele amintesc de șervețelele folosite de creștini în primele veacuri, la acoperirea Daru-rilor, spre a le feri de atingerea laicilor și a le profana.

21. Epitaful (Sfințul Aer) este o pînză mai mare ce are imprimată icoana înmormîntării Domnului. La slujba vecerniei din Vinerea Patimilor este scos din Altar și așezat în mijlocul bisericii pînă la proho-dul din Vinerea Patimilor, cînd este luat în procesiune și așezat pe Sfînta Masă, pînă la înălțarea Domnului. — Epitaful închipuie înmormîntarea Tru-pului mort al Domnului și apoi înălțarea Sa la cer.

Înainte de a fi folosite în cult, toate obiectele și vasele sînt sfințite prin ierurgii speciale. Ele sînt păstrate fiecare la locul potrivit pentru a fi ferite de profanare. Discul, Potirul, ca și celelalte obiecte folosite la Sfînta Liturghie se păstrează la proscomidia. Colimvitra este așezată în pronaos, pentru a arăta că numai cei ce trec prin Taina Botezului pot intra în Biserica lui Hristos. Întrucît în timpuri mai vechi grija păstrării în bună rînduială a vaselor liturgice revenea diaconilor, ele erau ținute în diaconicon, sau veșmîntar (unde se aflau și veșmintele liturgice). Există în vechime chiar și o funcție bise-ricască, la catedrale și mînăstiri mai mari, numită „schevofilax”, căruia îi revenea datoria păstrării odoarelor sfinte. Această funcție era numă-rată, uneoară, la catedrala Patriarhală din Constan-tinopol între demnitarii ecleziastici de frunte (Preot Profesor Dr. Ena Branîște, Liturgica Generală, Bucu-rești, 1985, pp. 483—510).

IV. Recapitularea-Aprecierea

Cum se împart, după materialul din care sînt confecționate, obiectele de cult? (Se împart în obiecte confecționate din metal și din pînză). Care sînt confecționate din metal? (Sfințul Disc, Sfințul Potir, Steaua, Copia, Lingurița, Cădelnița, Ripida, Litierul, Vasul pentru „căldură”, tava pentru anafora, panahiarele, miruitorul, cununile, aghiazmatarul, căldărușa și colimvitra. Mai avem chivotul, ce poate fi confecționat și din lemn, precum și sticluța cu Sfințul Mir, care, după cum arată și numele, este din sticlă, dar poate fi și din metal, cu două compartimente). Care sînt obiectele confecționate din stofă sau pînză? (Sfințul Antimis, Acoperămintele și Epitaful; iar buretele are o compoziție aparte). Am văzut însă că în decursul vremii Potirele în special erau confecționate din foarte variate materiale... În fond nu aceasta contează prea mult, ci evlavia și sfințenia care se transmite atît prin obiectele de cult, cît și din sufletul slujitorilor care le folosesc la slujbele bisericesti. Canonul 18 al sinodului de la Tribun, din 895, ne-a lăsat o celebră sentință atribuită Sfințului Bonifaciu episcop de Mougant (+755): „Odnioară preoții de aur slujeau cu potire de lemn, acum împotriva, preoții de lemn slujesc cu potire de aur...”.

V. Asocierea

Existența obiectelor de cult este întilnită la toate religiile, în funcție de necesitățile practice pe care le cereau diferitele și variatele slujbe. Ele sînt astfel întilnite și în Vechiul Testament. Primele obiecte de cult în Biserica creștină au fost introduse de Mîntuitorul, cînd a săvîrșit la Cina cea de Taină prima Liturghie, așezînd în centrul cultului divin Dumnezeiasca Euharistie. Sfințenia acestei Jertfe și Taine se transmite și obiectelor cu care intră în atingere. De aici vedem că sfințenia obiectelor de cult este dată de legătura, sau de relația (asocierea) cu materia liturgică. Astfel, Potirul, Discul, Antimisul și Epitaful sînt nu numai sfințite, ci și sfinte datorită faptului că sînt în contact direct și nemijlocit cu Sfintele Daruri.

VI. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că obiectele liturgice sînt acele obiecte sfințite care sînt întrebuițate la săvîrșirea slujbelor bisericesti și de folos sfințirii vieții credincioșilor.

VII. Aplicarea

Dat fiind faptul că obiectele de cult constituie un mijloc de transmitere a sfințeniei, încă dintru început Biserica a luat măsuri pentru ferirea lor de profanare. Astfel, canonul 73 apostolic interzice sustragerea lor din biserică și folosirea în alte scopuri decît cele liturgice, iar canonul 21 de la Laodicea interzice atingerea și mînuirea sfințitor vase de către persoane nesfințite. Date fiind aceste precizări, credincioșii trebuie să se apropie cu evlavie de obiectele de cult, acordîndu-le cinstire sau venerare, acelora care poartă în ele materia sfințitoare a harului dumnezeiesc.

Preot prof. Sorin Cosma

Sfîntul Cuvios TEODOR STUDITUL — 11 noiembrie

Un cuvînt de folos

Între sfinții amintiți și cinstiți de Biserica Ortodoxă întilnim: apostoli, ierarhi, prooroci, doctori fără de arginți, mucenici și mucenice, cuvioși și cuvioase etc., care prin răbdare, prin mărturisirea dreptei credințe, prin trăire aleasă, prin postiri și privegheri, prin slujirea aproapei pînă la dăruirea de sine, în multe feluri și în multe chipuri, au ajuns să strălucească azi, pe cerul ortodoxiei, întocmai ca niște lăcuferi de lumină purtători, fiind pentru noi modele demne de urmat, spre care privind și de care ne amintim cu multă pioșenie, rugîndu-i să primească și să ducă nevrednicile noastre rugăcîni spre Scaunul luminilor, de unde vine toată darea cea desăvîrșită și tot harul cel de sus.

Între sfinții cuvioși serbați în luna noiembrie, în ziua de 11 pe lîngă sfinții mucenici Mina, Victor și Vichentie, ne aducem aminte și ne plecăm genunchii cu toată cucernicia și înaintea sfîntului Teodor Studitul.

Acest cuvios părinte se naște în anul 759 în Constantinopol, pe vremea împăratului Constantin al V-lea Copronimul (741—775). Tatăl său Fotin era un fel de ministru de finanțe imperială, iar mama sa Teoctista era sora vestitului călugăr Platon, cel care la Sinodul al VII-lea Ecumenic apăra cu hotărîre și dirzenie cultul sfințitor icoane, trecut și el deja în sinaxarele Bisericii. Teodor crescut de mic în cultul muncii și al citirii dumnezeieștilor Scripturi, urmează în orașul natal retorica, filosofia, gramatica, poetica și mai ales pune accent pe literatura creștină. La îndemnul unchiului său Platon, Fotin după ce vinde toate averile se retrage la o moșie și acolo trăiește în cea mai mare simplitate, asemenea unui sihastru, iar mama sa Teoctista se călugărește la o mînăstire de maici, aceiași îndemnul urmîndu-i și cei trei copii ai lor, în frunte cu Teodor, care urmează pe părintele Platon și sub direcția lui îndrumare și supraveghere ridică din temelii mînăstirea Scaudion, din munții Bitiniei (Asia Mică). Aici își începe tî-nărul Teodor ucenicia, nu după mult timp pentru rivna și meritele sale, fiind hirotonit preot, iar după aceea, ales stareț. Deși cuviosul Teodor ca și Platon și toți ceilalți viețuitori ai mînăstirii Scaudion, duceau o viață ireproșabilă și aveau o mare reputație, fără voia lor, intră într-o mare încurcătură. În anul 795, împăratul Constantin al VI-lea Porfirogenetul, fiul împărătesei Irina, își alungă soția legitimă Maria Armeanca, pentru a se căsători cu o oarecare femeie de la curte, pe nume Teodota, rudă cu starețul Teodor. Patriarhul refuză să officieze cununia. Aceiași lucru îl face și Teodor. Totuși, fără voia și știrea acestora, taina căsătoriei este săvîrșită pe ascuns de un oarecare preot Iosif, ceea ce nemulțumește profund pe patriarh și pe stareț, dînd naștere la aprigi discuții și proteste împotriva împăratului. Pentru a naplona situația, împăratul dă poruncă ca Platon să fie închis în Constantinopol, iar Teodor întemnițat la Tesalonice. Adresîndu-se în scris unchiului său Platon, nepotul îl întărea în răbdare astfel: „Inchisoarea este pentru noi tron al adevărului, ... căci Hristos îți va deschide porțile împărăției cerurilor pentru vesnicie”. Nu după multă vreme împăratul va muri, iar împărăteasa Irina va slobozi pe rînd din închisoare pe ambii monahi. Pentru că în părțile Bitiniei năvăliseră anihilo-soarele binecuvîntarea patriarhului, aceștia se așează în mînăstirea studi-ților din Constantinopol, făcînd-o cunoscută nu numai în părțile Bi-zaunțului, ci în întreaga creștinătate, ca pe cea mai de seamă vatră duhovnicească din acea vreme. Venind la cîrmă împăratul Leon-V-Armeanul, și pornind iară prigoană aprigă împotriva sfințitor icoane, atît patriarhul Nichifor, cît și vestitul stareț Teodor Studitul au luat fățiș apărare cultului sfințitor icoane, fapt pentru care din nou este întemnițat și torturat în chip barbar timp de 8 ani de zile, scotînd aceste torturi ca pe un lucru de mare cinste. Murind împăratul în chip groaznic, pentru puțin starețul va fi eliberat din închisoare. Vii-torul împărat Mihail al II-lea (828—829 arătîndu-se și el potrivit sfin-țitor icoane, din nou îl exiliază pe mult încercatul și venerabilul mă-rturisitor, care nemişcîndu-l suportă chinurile și asprimea vieții, își dă duhul în mișinele Celui Atotputernic, în ziua de 11, a lunii noiembrie, anul 826, în etate de 67 ani, lășînd în urmă un exemplu vrednic de urmat pentru toți cei ce mărturisesc credința în Hristos și mai ales

(continuare în pag. a 4-a)

Protos Șteian Gușă

Turist și pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel...

(Urmare din pag. 1)

dat rîgazul introspecției (chiar dacă nedeliberate), în singurătatea eului, izolat în sine, de cei care îl însoțeau. În acest rîstimp, conștiința a aflat, pentru a clipă, o breșă prin care i s-a strecurat în suflet, pentru că, în tot acest segment de durată, „Dumnezeu lucra în gîndul lui Saul, apropiîndu-l de Adevăr” (F. V. Farrar: „Viața și operele Sfîntului Apostol Pavel” — trad. Nicodim, Patriarhul României).

Ridicat de jos, Saul devine Pavel, printr-o mărturisire spontană a transformării sale radicale: „Doamne, ce vorești să faci?” Saul s-a declarat astfel robul supus al Celui prigunit de el pînă atunci,

pe care-l va sluji și propovădui, din acea clipă, cum n-au făcut-o nici unul dintre apostoli și ucenici, asupra cărora avea ascenden-tul unei vaste și profunde cul-turi teologice și filozofice din acea vreme. De aceea el va și de-veni teolog, teoreticianul — dacă vreți — și organizatorul Bisericii creștine ca instituție, misiune, ierarhie și dogmatică. Ochiul lui Saul din Tars, orbii de lumina Dum-nezeirii, aveau să-l facă să uite ca-lea veche, s-o piardă pentru tot-deauna. Intrat orb în cetatea Da-mascului, va ieși văzînd Calea nouă, a propovăduirii Evangheliei negate pînă atunci. Insuși Hristos îl recomandă din acel moment, fi-dă cea mai înaltă „referință”:

„... acesta îmi este vas ales ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor...” (Fapte 9, 15).

De ce această opțiune divină, tocmai pentru cel mai crud opo-zant, denigrator, prigonitor? Tot mîntea noastră ne împiedică să aflăm răspuns, decît unul strîns în chingile materialității ei. Dar cercetătorul F.V. Farrar, în lucrarea „Viața și operele Sf. Ap. Pavel” ne oferă, totuși, o explicație de o profundă cuprindere și rară frumusețe a metaforei care o ex-primă: „Dumnezeu a vorbit cu el (cu Saul), l-a aruncat în întuneric într-o amiază, dar numai pentru ca să aprindă lumina amiezii în inima sa. Din acest moment Saul fu convertit.”

(Continuare în nr. următor)

cuvînt introductiv și a încheiat cu un cuvînt con-cluziv, din care am reținut:

„Ca să parafrazez sau să parodiez pe poetul rus Sergheie Esenin, în ceea ce a scris despre sine: „Dacă nu aș fi fost poet, aș fi fost hoț, sau tîlhar!”... Atunci zic și eu despre mine: „Dacă n-aș fi fost preot, cine știe ce aș fi fost!”... De aici, ne lășă să înțelegem — pe de o parte — care trebuie să fie menirea preotului și onestitatea caracterului preo-tesc; iar pe de altă parte, — cum a operat puterea harului, în persoana sa, prin Taina Sfințitei Preoții. Că din momentul ce s-a declarat vasal și rob al lui Hristos, ca să-l dezbroască de orice patimă, — a-tunci s-a lepădat de orice — a fost și a făcut!... „Biserica este ca un filtru urîș — a spus dînsul — care ne curăță de toată zgura păcatelor și ne scoate ca aurul lămurit, prin filiera Sf. Taine, — capabili de credință și fapte bune, care ne asigură mîntui-re. Peste toate interesele noastre, cel mai mare și cel mai important rămîne interesul mîntuirii noastre. Judecata din urmă va fi cu milă cu cei cu milă, și va fi fără de milă, cu cei fără de milă. Insuși cu-vîntul „milă”, parcă e dospit din miere și din lacrimi! De aceea, Domnul Hristos vrea inima noas-tră, fiindcă rațiunea n-a șters nici o lacrimă, însă inima foarte multă...” De aici, în Ortodoxie accentu-se pune pe latura afectivă, pe puterea duhov-nicească, pe căldura dragostei, manifestată cu pu-terea de contagiune, la săvîrșirea Sf. Liturghii! Foarte rar l-am văzut pe părintele Galaction rîzînd; dar l-am văzut adesea plîngînd la Sf. Liturghie: „De mare dar ne-am învrednicit; dar mare răspun-dere ne-am achiziționat”. În final, a încheiat: „Acum, cînd sîntem la închinarea acestor „Confesiuni Libere” pe deasupra tuturor discuțiilor purtate în cău-tarea de soluții, în procesul de formare pentru Sf. Preoție, — fiecare e liber să privească și să în-cheie în felul cum vrea, cum poate, sau cum se cu-vine!”... Căldura sufletească, dragostea părintească, cu care ne rostea toate acestea, ne încingea sufletele noastre frămîntate și ne dădea convingeri și teme-rii nestrămutate pentru Duhul Preoției!... Desi, în-tr-un fel vorbea la cursuri, la lucrări de Seminar și la examen; și altfel la predici, conferințe, șezători

literare, sau Confesiuni Libere, — totuși căldura su-fletească, entuziasmul și optimismul îl însoțea pre-tutîndeni. Toți profesorii noștri se sileau unui mai mult, alți îmai puțin, după puteri — să contribuie la sporirea luminilor noastre sufletești — pentru care rămînem vesnic tributari, — însă cei mai dă-ruiți de sus, — Părintele Scriban, Nichifor Crainic, îl situau în frunte pe Părintele Gala aGalaction; — Marele nostru Duhovnic. Ei stăruie să ne însufleteas-că și după ce ne-am despărțit, — pentru că sînt mo-delele noastre de viață. Iar pe Părintele Galaction l-am trăit mai mult decît pe ceilalți (Episcopul An-tim al Buzăului; — al cărui colaborator de aproape i-am fost, — îmi spunea că mă închin ca Galaction; iar prof. de limba română D. Mărcăneanu îmi spu-nea că în scrisul meu apare pe ici, pe colo, cite un mic Galaction).

Pentru tot ce a dat și a lăsat Preotul Grigorie Pîsculescu Bisericii noastre și Scriitorul Gala Galac-tion literaturii și culturii române, nu se poate cin-tări cu kilogramul și măsura cu metrul. Aceste două activități se întrepătrund, încît nu știi de unde încep unele și unde se termină altele. Așa, cum ideile se înfrățesc cu sentimentele, în centrul luminos al conștiinței, — încît nu se pot disocia decît din nece-sitate de studiu. Din această dualitate s-a făcut o unitate prin Sfînta Cruce. Așa cum stă scris pe crucea de la mormintul său, de la Mînăstirea Cernica: „Preotul Grigorie-Gala Galaction”. Opera sa, — fie scrisă, fie grăită, a fost totdeauna o operă de zi-dire sufletească, de aceea a rămas în picioare și poate contribui și azi, și oricînd, la cauza vieții noas-tre culturale și social-patriotice, — pentru că ideile mari rămîn totdeauna contemporane. Dacă am fi avut acum șaizeci de ani un magnetofon, azi i-am fi actualizat, mai pregnant, glasul său. Totuși, pen-tru noi toți cîți l-am cunoscut, glasul său sună din clopotul imaterial al memoriei, fiindcă răsună mai întii, în conștiința noastră, — după ce chipul său a trecut, cu totul, în lumea imaginilor pure.

Ca un omagiu postum, pentru înaltul ideal edu-cativ nutrit de dînsul, de a crea în noi suflete și cugete, se cuvîna să păstrăm memoria încadrată în chenarul recunoștinței. Pr. Lăudatu Vasilescu

„Confesiuni Libere” (III)

Voi reda aici măcar cîteva din aceste perle, ca o mostră:

— „Nu te teme turmă mică! Se va îngriji Domnul de oaima Lui de jertfă!”

— „Nu-i nici o nenorocire, dragul meu, deabia ai ce povesti nepoților la bătrînețe!”

— „Toți doresc libertatea; poeții însă, o adoră!”

Cu privire la talent:

— „Talentul este ca o perla; dar perla în viața acelei scoici care o poartă, nu este decît o rană, care veșnic o incomodează, veșnic o jenează, veșnic singurează, — pînă să devină purpură, este mai în-ții singei!”

— „Viața nu este o proprietate; ci un dar de la Dumnezeu!”

— „Nu putem merge după indulgențele noastre poftel de tot păcatu-i deluce!”

— „Unde este celata mai tare; acolo se viră vrăjmașul!”

— „Cel dintîi Babilon: Incurcarea limbilor; cel din urmă: Incurcarea minților!”

Sînt științe, maxime la dînsul, pe care nu le-am mai auzit pînă la acest, și sclipeau ca marca pe scrisoare.

— „Intr-o vibrație de suflet și fremătînd ca un plop, — așa cum îi era temperamentul — părintele Gala Galaction a dat, oarecum, și un caracter festiv a-cestor „Confesiuni Libere”, fiindcă a început cu un

INFORMAȚII

— Luni, 19 octombrie a.c., I.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a prezidat lucrările conferinței preoțesti din protopopiatul Sibiu. Conferința desfășurată în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu a avut ca temă „Împreună lucrare dintre clerici și mireni în activitățile misionare și filantropice a Bisericii”.

— În aceeași zi seara I.P.S. Sa a primit la Reședința mitropolitană din Sibiu o delegație a Asociației Naționale a Veteranilor de război din România, filiala Sibiu, condusă de dl. general maior (r) Ionescu Alexandru.

— Din delegație au făcut parte: lt. (r) Viorel Remus, avocat pensionar, lt. (r) Niculescu Gheorghe, economist pensionar, plt. adj. (r) Galanton Marin decorat cu medalia „Virtutea Militară”, serg. maj. (r) Frățilă Nicolae decorat cu medalia „Virtutea Militară”, lt. maj. (r) Sirbu Valentin avocat, decorat cu ordinul militar „Mihai Viteazul”.

— Marți 20 octombrie a.c., I.P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinței preoțesti din Protopopiatul Medias.

— Miercuri 21 octombrie a.c., I.P.S. Sa a primit pe canonicul Granville Gibson din Anglia.

— Vineri 23 octombrie a.c., I.P.S. Sa a luat parte la Casa Armatei din Sibiu la vernisajul salonului internațional de artă fotografică cu tema „Salvați copiii” urmat apoi de o întâlnire pe teme de actualitate a problemei copiilor și în special a celor handicapați.

— În aceeași zi I.P.S. Sa a făcut o vizită la șantierul noului așezământ de la Mănăstirea Brâncoveanu, Sîmbăta de Sus, jud. Brașov.

— Duminică, 25 octombrie a.c., I.P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierescă în Catedrala cu lună din Oradea cu prilejul instalării noului episcop al Oradei în persoana P.S. Dr. Ioan Mihăilă. Cuvântarea rostită cu acest prilej se publică în acest număr.

— Marți, 27 octombrie a.c., I.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noii capele cu hramul „Sf. Dimitrie” Izvoritorul de mir și Sf. Dimitrie Basarabov din cartierul brașovean Tractorul, rostind cuvânt de învățătură. Au fost acordate acte de apreciere P.C. pr. paroh Aurel Suciu, consiliului și comitetului parohial.

— Miercuri 28 octombrie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal.

— Joi, 29 octombrie a.c., I.P.S. Sa a prezidat lucrările conferinței preoțesti din Protopopiatul Brașov.

— Vineri, 30 octombrie a.c., I.P.S. Sa a avut la Palatul Patriarhal din București o întâlnire cu P.F. Patriarh Teoctist al României.

Arhid. Visarion Bălăț

— Simbătă, 17 octombrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a participat la adunarea Sfatului frătesc pe țară al Oastei Domnului, care a discutat probleme legate de buna activitate a acestei asociații religioase.

— Duminică, 18 octombrie, P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Orașul Victoria, la care au fost invitați reprezentanți ai întreprinderilor din țară care au ajutat masiv la ridicarea bisericii noi: Combinatul Chimic Victoria, Combinatul Chimic și Abatorul Făgărăș etc. P.S. Sa și PP. CC. pr. Victor Smădu și Cornel Codrea au mulțumit în cuvinte calde celor prezenți pentru ajutorul acordat, apelând în continuare la bunăvoința tuturor de a sprijini această sfințită lucrare pînă la terminarea ei.

— După masă, P.S. Sa a vizitat pe preotul Ioan Ciocan de la Recea, care se ocupă cu ridicarea mănăstirii Dejani.

— Miercuri, 21 octombrie, de ziua Sf. români transilvăneni, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit la schitul de la Foltea (Sălăște), adresînd celor prezenți cuvînt de învățătură.

— Duminică, 25 octombrie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Catedrala din Medias, în prezența unei mari mulțimi de credincioși, cărora le-a împărțit cuvînt de învățătură pe marginea Evangheliei zilei. După masa, P.S. Sa a slujit Vecernia în parohia Ighisul Nou, păstorită de vrednicul preot Virgil Man. Seara, P.S. Sa s-a întâlnit în Catedrala din Medias cu frații din Oastea Domnului care se adună regulat după vecernie pentru a continua împreună rugăciunea și cântarea.

— Luni, 26 octombrie, Sf. Mare Mucenic Dimitrie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană, vorbind despre cei doi sfinți martiri Dimitrie, al singelui (din Tesalonici) și al ascezei (din Basarabi).

Diac. Dumitru Dura

Sfântul Cuvios TEODOR STUDITUL

(Continuare din pag. a 3-a)

monahilor de la noi și de pretutindeni. Cuviosul Teodor pornind de la îndemnul Mîntuitorului Hristos: „Privighetă și vă rugați, căci nu știți ziua și nici ceasul cînd va sosi Mirele”, face din chinovia sa o adevărată oază duhovnicească, în care munca și mai ales rugăciunea nu se întrerupeau niciodată. Căci, se întreba mai marele obștii: „Pentru ce să trăgăm imbușățirea noastră? ... Nu vedem cum mulțime de frați au plecat din această viață? Unde ne sînt părinții, frații duhovnicești și trupești și prietenii noștri? Ce ne-a rămas de la ei, afară de amintirea unei prezente? Să ne trezim deci și să îndreptăm sufletul nostru la neadormire, la căință, la nevinovăție, la sfințenie și la luminare, ca nu cumva moartea venind să ne găsească nepregătiți”. Călăuzindu-se după Regulele monahale ale Sf. Vasile cel Mare, Cuviosul Teodor a cerut unenilor săi, mai mult decît Sf. Vasile, împărțindu-i la ascultări în așa fel, încît munca și rugăciunea nu încetau niciodată în această vestită obște. Ca într-un stup de albine, care mai de care cuviosul monah, peste 1000 la număr, se întreceau între ei în tăcere, în rugăciune, la pictură și sculptură, în alcătuirea de imne religioase, în scrierea și transcrierea de manuscrise, etc. În fruntea tuturor, model în toate, se afla staretul lor Teodor, om sfînt, cu mare frică de Dumnezeu și cu mult respect față de oameni și de supușii săi, cu care se purta ca un frate mai mare, arătîndu-se îngăduitor, iertător, blînd, sfătuitor. Rînduiala, ordinea și rugăciunea pe care staretul Teodor le avea în mănăstirea sa au servit de model multor chinovii din întreaga Ortodoxie și de la noi chiar. Astfel, prin anii 1954—1958 la mănăstirea Slatina, vestita ctitorie a lui Lăpușeanu, sub îndrumarea iscusitului stareț, arhimandritul Cleopa Ilie, obștea monahală imita întru totul obștea Sîntului Teodor Studitul, iar pe poarta de intrare scria: „Obștea Sîntului Teodor Studitul”.

Sfîntul Teodor Studitul a fost nu numai un minunat călugăr și un neîntrecut cîrmaci, ci și un iscusit scriitor. Stareț a două mănăstiri dintre cele mai mari Sacudion și Studion, într-o vreme de mare zbucium pentru biserică și în același timp pentru viața monahală, ocupat îndeaproape de îndrumarea și încurajarea celor peste 1000 de monahi și a nenumăraților ucenici, Sfîntul Teodor deși a avut capacitatea n-a avut răgazul și liniștea necesară scrisului, încît cele mai multe din gîndurile sale sînt cuprinse în sfaturile, încurajările, laudele, mustrările și învățăturile pe care le dădea monahilor, cuprinse în mai multe scrisori sau cateheze.

La noi în țară, acestea au fost adunate și traduse din grecește mai întîi de Filotei, episcopul Rîmnicului în 1784, iar în timpurile noastre de arhim. Atanasie Dincă, la mănăstirea Căldărușani în 1940; intitulată „Cuvintele Sîntului Teodor Studitul către monahi”, în care găsim atît îndemnuri pentru cei din mănăstiri, cît și pentru credincioși privind apărarea dreptei credințe, cinstirea Sfințelor icoane, îndemnuri la unitatea Ortodoxiei și la apărarea acesteia în vreme de prigoană etc.

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Din pricina banilor mulți au păcătuit și cine caută să se îmbogățească își întoarce ochiul de la dreptate.

(Înțelepciunea lui Solomon 27, 1)

Fiule, păstrează-ți întreaga floarea vîrstei tale și nu da altora țărița ta!

(Înțelepciunea lui Solomon 26, 21)

Adună adevăr și nu-l vinde, înțelepciune și învățătură și bună chibzuială.

(Pilde 23, 23)

Leapădă din gura ta orice cuvînt cu înțeles sucit; alungă de pe buzele tale viclenia.

(Pilde 4, 24).

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele publicabile nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. Serafim Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, redactor adjunct; Pr. Gheorghe Papuc; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu;

Tudor Arghezi despre Roman Ciorogariu

În Arghezi, *Scrieri*, vol. 33, „galerie de portrete” ale unor varii personalități (politice, artistice) descopăr un medalion închinat episcopului Roman Ciorogariu, la moartea lui în 1936. E textul inedit al unei conferințe la radio. Omagierea unei fețe bisericesti de către Arghezi poate părea surprinzătoare, deși are o motivație profundă. Opera monahului de la Cernica, fostul ierodiacon Iosif, a fost fertilizată, se știe, de experiența monahală (drama psalmistului singuratic din *Psalmi*). Dintre multiplele interpretări care se pot da acestei opțiuni și strălucirii (viața monastică) cea mai plauzibilă e aceea oferită de Arghezi însuși. Întrebat ce caută la mănăstire, Arghezi a răspuns stupefiindu-l pe un schivnic: „Vreau să învăț a scri pe *dedesubt*”. Și explicîndu-se: „Trebuie neapărat să învăț. Trebuie să mă caut și să mă aflu”. Și tot acolo, el sublinia: „La mănăstire am citit în limba veche a bisericii graiul cu adevărat românesc și așa bănui că fără cărțile mănăstirii aș fi lucrat mai prost decît lucrez”.

Oricum, Arghezi n-a rămas scufundat în teologie, cazuistică, în ițele dogmei catolice ci s-a înălțat de-a dreptul către Luceafăr în care și-a mulțumit poeziei egal cu proșpeții diamantine și străluciri de sillex. Dintre oamenii Bisericii, cărora Arghezi le-a acordat cuvinte bune, îl amintim în primul rînd pe mitropolitul Iosif Gheorghian, cu recomandarea căruia pleacă la Fribourg, „canton catolic, republică de mănăstiri”, găzduit la Mănăstirea Cordelierilor. Lui Iosif Gheorghian, pomentele mereu elogios, care „i-a impus prin delicatețe și prin sufl-teasca lui feciorie”, cum scrie undeva, poetul i-a fost toată viața recunosător. Evocarea lui Roman Ciorogariu se înscrie pe aceeași linie de apreciere pozitivă.

Pe Roman Ciorogariu, străjer al românismului la granița de vest, căruia i s-au oficiat funeralii naționale cu acceptul Regelui, T. Arghezi îl glorifică în stilul său „artist” inconfundabil, ca pe un „viteaz al sufletului” și „erou al patriei”. Bun călugăr în înțelesul clasic bisericesc, episcopul Roman Ciorogariu descinde prin disciplina sa sufletească, în succesiunea generațiilor, de la întemeietorul monahismului ortodox — Vasile cel Mare.

Dar cuvintele lui Arghezi însuși despre Ciorogariu nu pot fi suplinate de nici un comentariu: „Octogenarul păstor duhovnicesc a fost o viață întreagă servitor al nației românești, pe care a identificat-o cu altarul, și mișunea lui de apostol al Evangheliei s-a confundat cu misiunea națională. Cărturar cu merite mari și arhieru pe granița de vest al eparhiei celei mai depărtate de capitala neamului, pe care viața lui l-a cinstit și moartea îl intristează, activitatea marelui prelat nici nu s-a oprit, nici n-a încetat niciodată. El rămîne în amintirea țării și eparhiei ca un harnic român și ca un ales membru al sinodului românesc. Dar nu numai atît: voința lui a fost să rămîie prezent și într-o activitate destinată să înceapă odată cu trecerea lui în viața de veci. Testamentul episcopului creează o Fundație personală și o editură, în care inima lui va continua să rămîie vie”.

Poetul-conferențiar relevă, în plus, inițiativa originală a lui Roman Ciorogariu, care-i definește adevărată stare sufletească într-o vreme de „vitregă materialitate”: zidirea modestei mănăstiri de lemn la marginea unei păduri la ciudatul izvor numit Izbuca, „ale căruia ape insufletește de o îmboldire minunată, izbucesc și se ascund”.

În sîpetul său cu giuvaerice literare temutul polemist Arghezi găsește cuvinte de preț pentru vrednicul om al Bisericii, episcopul-cărturar Roman Ciorogariu.

Valentin Chițor

Seminar ecumenic în cadrul AIDRom-ului

AIDRom înseamnă Ajutor Interbisericesc — Departamentul României și reprezintă o cale de cooperare dintre Bisericile din România și agențiile donatoare ecumenice, coordonate de Unitatea IV: „Împărțire și Slujire” a Consiliului Mondial al Bisericilor.

Sub auspiciile și organizarea acesteia, în zilele de 30—31 octombrie 1992, la Facultatea de Teologie din București a avut loc un seminar cu tema: „Educația morală religioasă în școlile de stat — realități și perspective”.

Au participat reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române din cadrul Administrației patriarhale, Facultății de Teologie din București și cele cinci mitropolii ale Patriarhiei Române, ai Bisericii Evanghelice C.A. și ai Bisericii Reformate din România, precum și invitați din Germania, Marea Britanie, S.U.A., Grecia și Finlanda.

Au luat parte de asemenea reprezentanți ai Ministerului Învățămîntului și Științei și Secretariatului de stat pentru culte.

Seminarul a fost deschis printr-un program religios-ecumenic, care a avut loc în biserică Sf. Ecaterina din București, cuvînt de salut rostit, în numele P.F. Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul.

În cadrul temei menționate s-au făcut informații și au avut loc discuții axate îndeosebi pe: Educația morală-religioasă în anul școlar 1991—1992; Metodologia predării Bibliei în școli; Statutul orei de religie în România antebelică, în prezent și în viitorul apropiat și Pregătirea viitorilor profesori de religie.

Seminarul a prilejuit un fructuos schimb de informații, privitoare la modul cum fiecare Biserică participă la Seminar caută să rezolve cît mai cu roade această importantă problemă a zilelor noastre, educație religioasă-morală.

Seminarul a prilejuit totodată și un folositor schimb de experiență, important pentru Biserica noastră după o întrerupere de

Un cuvînt de folos

(Urmare din pag. a 3-a)

știe care îi va fi lucrul cel din urmă, pe care îl mai poate face în viață și fiecare dintre noi speră să mai poată adăuga și alt lucru la cele pe care le-a realizat. Ceea ce ni se cere este să facem orice lucru al nostru cu toată conștiinciozitatea, ca și cînd el ar fi și ultimul și singurul lucru pe care ni-l cere Dumnezeu și de care depinde fericirea noastră în veșnicie. Făcînd așa, vom fi totdeauna în slujba lui Dumnezeu și ne vom pregăti totdeauna pentru mai mult și pentru mai bine. Făcînd așa, ne vom face vrednici de pace, de bucurie și de binecuvîntare, în prezent, în viitor și în veșnicie.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimatele cititori ai Telegrafului Român că s-au deschis listele pentru abonamentele pe anul 1993.

Menționăm că, începînd cu 1 ianuarie 1993, costul unui abonament anual este de 500 lei.

Banii pot fi trimiși prin mandat postal, pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cu specificarea ce reprezintă suma, sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. sau echivalentul în altă valută, cont nr. 45.21.01.680, B.C.R., filiala Sibiu.

Rugăm ca adresele să fie complete și lizibile scrise.

Semnalăm... Semnalăm...

● Am în față alte două cărți ale lui Nicolae Steinhardt: 1. *Monahul de la Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângeorzan*, (ed. Literatorul, 1992, 176 p.), 2. *Dăruind vei dobîndi* (Baia Mare, 1992, 285 p.).

Deși de obicei cred că în fiecare carte se află măcar cîteva pagini care se cer citite pentru că, printre multe lucruri de umplutură, fiecare autor are și ceva cu adevărat nou și interesant de spus, de multe ori m-am înșelat. Unii n-au nimic de spus. Vîntură cuvinte care par legate logic, dar cînd să le dezlegi înțelesurile constăți că nu poți rămîne cu nimic. Se dă atunci vina pe îngăduința nelimitată a hîrtiei care, chiar foarte scumpă, nu are însuși de selecție și nici criterii de recunoaștere a valorilor și de respingere a nimicurilor.

Dar sînt și cărți care trebuie neapărat citite. Sînt cărți care parcă ar fi componente ale aerului, fără de care ceea ce respirăm nu e complet și noi înșine rămîinem neimpliniți. Așa mi se par cărțile celui care a fost firavul, adîncul Nicolae de la Rohia, monah smerit, alcătuit din cîteva părți de spirit și doar o infimă parte de materie. A fost un gînd, un spirit în permanentă organizare, într-o tindere neîncetată spre coerență, spre sens. Acesta și este rostul organizator al spiritului.

În cartea dintîi, în primul rînd datorăm lui Zaharia Sângeorzan alegerea întrebărilor. Acestea au reușit să-l provoace pe cel întrebă, să-l intereseze și să-l facă să răspundă. În scris. Nu e o carte de interviuri, ca cele cu Petre Țuțea. Zaharia Sângeorzan trimitea întrebări scrise și primea răspunsuri scrise. Ce idee grozavă. Întrebările nu sînt rodul vreunui sistem, a vreunei intenții anume, să dezlege vreo temă. Nu sînt întrebări dispartate, despre oameni, despre idei, despre toate. Pot fi înțelnite în carte nume mari de literatură, din filozofie, din toate domeniile și Monahul Nicolae își spune părerea despre toate și despre toți. Nu tot ce spune e literă de evanghelie, dar totul e interesant, totul respiră cultură, bună informație, erudiție, iar părerile lui personale sînt cu atît mai interesante, cu cît nu le putem confrunta cu ale noastre. Cînd ale noastre se pot întinde pe tot portativul pe care s-a putut mișca el, cu ușurință!

E o carte care, ca și *Jurnalul Fericirii*, trebuie neapărat citită.

În „*Dăruind vei dobîndi*”, Ion Pintea care l-a cunoscut de aproape, i-a adunat eseurile teologice. Nu e o carte de predică. Poate vor fi fost și rostite unele din ele, sub vreo altă formă decît cea scrisă. Cea scrisă e operă de mare esait, în care textele Scripturii se întregesc cu texte și gînduri din mari cugetători, filosofi, poeți, de care se ajută pentru a clarifica și lărgi înțelesurile ascunse în Scriptură. Căci aceasta rămîne totuși *Cartea* de referință. Ea îl provoacă. Ea îl îndeamnă. Ea îl luminează. Și orice predicator poate găsi în eseurile lui multe ajutoare pentru propria predică.

Dăruieți puțin timp, și veți dobîndi neașteptate sensuri noi și noi îndemnuri de a deschide mereu Scriptura. Pascal, Kierkegaard, Dostoievski și mulți alții, își împletesc cugetările cu ale sfinților celor mari din toate vremurile, cu ale evangheliștilor și ale Sfințului Pavel și fac din lectura cărții nu numai o încîntare intelectuală, ci, mai ales, o bucurie a întîlnirii cu spiritele mari ale omenirii, pe care, cu măiestrie, Monahul Nicolae îi înfîlțeste și-i face să gîndească împreună frumos și folositor pentru suflet.

Ambele cărți par prelungiri ale *Jurnalului Fericirii*.

● P. I. David a scos în editura episcopiei Aradului o „*Călăuză creștină pentru cunoașterea și apărarea dreptei credințe în fața prozelitismului sectar*” (Arad 1987, 488 p.). Cartea poartă anul cînd a fost depusă la editură dar, de fapt a apărut acum. Titlu mare, carte mare, probleme mari tratate cu îndrăzneală, convingere și vervă. Oricum e absolut necesară în biblioteca oricărui preot și, chiar foarte la îndemînă.

Tot P. I. David (semnează Petru Diaconu David) a scos la editura Rompit (București, 1992, 20 p.) o carte intitulată: „*Din istoria sînților poporului român*”. Începe cu Sfințul Andrei și ajunge pînă în vremurile noastre. Se recomandă singură. Unii ziceau că noi români nu avem sînți P. I. David dovedește că nu erau bine informați.

● Editura „Credința noastră” (București, 1992, 80 p.), publica „*Noiuni de catehism*”, Manual de educație religioasă morală, de răposatul mare profesor de Liturghică preotul Ene Braniste și de soția sa, profesoara Ecaterina Braniste. Nu e chiar un catehism cu întrebări și răspunsuri, dar se vede că manualul e rodul unor experiențe în predarea religiei. Se tratează temele mari ale creștinismului ortodox, la fiecare capitol se adaugă cite o „Lectură” din mari autori, legată de textul tratat, iar la capitolele morale, se adaugă pilde, parabole și scurte istorioare. Și elevii, dar profesorii neapărat trebuie să folosească această carte bună care îi va ajuta mult la pregătirea lecțiilor de religie.

● „Literatura și Arta” din Chișinău, sub titlul: „*Intellectualii se unesc*” (Joi, 1 nov. 1992, nr. 40, p. 1) publică o lungă și emoționantă *Declarație* cu privire la ultima anomalie care persistă în Basarabia: *dependența Bisericii Basarabene de Patriarhia Moscovei*. Lista semnăturilor e impresionantă. Și nici nu putea fi altfel. Cum să faci Prutul să curgă la deal? Și cum să susții că de fapt el curge la deal? Cum ar fi considerat cineva care ar susține asemenea prostie? Căci de frică nu mai poate fi vorba. Că de, de frică mai spune omul și ce i se cere, cînd e cu capul sub seceră și ciocan. Dar acum nu mai există nici seceră, nici ciocan. Există o stemă, un imn, o limbă, o grafie, toate libere, toate românești și atunci ce mai înseamnă dependența de Tarul de la Moscova? Această dependență are un nume greu de purtat și se pare că numele se va aplica inevitabil, dacă „*Deșteaptă-te române*” nu-i trezește din somn pe cei rățăciți, cît mai este vreme.

Ce se vor face cu o povară de care nu-i va mai putea nimemii absolvi? Nimemii și niciodată.

Titlul din „Literatura și Arta” e: *Intellectualii se unesc! De acord*. Dar atunci se pune o grea întrebare: *Cine și ce sînt cei care nu se unesc* (cu Biserica-Mamă)?

Nici nu îndrăznesc să pronunț cuvîntul. Dar ei înșiși trebuie să-și răspundă. Și să nu mai aștepte să decidă alții pentru dînșii. Mai au timp.

Dar scurt!

● Solia (vol. LVII, nr. 7, 1992), revista episcopiei române din cadrul Bisericii Ortodoxe din America, publică pe două pagini mari, tradus în engleză, un extras din cartea Păr. Arhim. Cleopa de la Sihăstria. „*Călăuză în credința ortodoxă*” (Galați, 1991), și anume acela care se ocupă de *Rolul laicilor în lucrarea Bisericii Ortodoxe*. În același număr Solia publică, în românește, un eseu al Păr. Arhim. Sofian Boghiu de la Mănăstirea Antim din București, intitulat: „*Despre Sînța Cruce*”. Și un alt eseu, tot în românește, „*Cele Șapte Laude*”, datorat părintelui Ioanichie Bălan de la Mănăstirea Sihăstria, cu „va urma”.

Semne bune anul are!

● Dl. Gabriel Stempel a dat la lumină și vol. IV și ultimul din seria „*Catalogul manuscriselor românești*” din fondul Bibliotecii Academiei Române. O postfață (p. 437—487) ne introduce în istoria nu numai a modului cum s-a alcătuit colecția de manuscrise, a Bibliotecii Academiei, dar și a muncii extraordinare a autorului care dă astfel culturii românești un important instrument de lucru.

Dl. Stempel și-a asigurat și nemurirea pămîntească!

ANTONIE P.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.01.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.